

ACTA
UNIVERSITATIS PALACKIANAE OLOMUCENSIS

FACULTAS PHILOSOPHICA
PSYCHOLOGICA 35 - SUPPLEMENTUM

ACTA
UNIVERSITATIS PALACKIANAE OLOMUCENSIS

FACULTAS PHILOSOPHICA
PSYCHOLOGICA 35 - SUPPLEMENTUM

Psychologické dny 2004

**„Svět žen a svět mužů.
Polarita a vzájemné obohacování.“**

SBORNÍK Z KONFERENCE
PSYCHOLOGICKÉ DNY
OLOMOUC 2004

Univerzita Palackého v Olomouci
Olomouc 2005

Příspěvky z Psychologických dnů 2004 recenzovali:

PhDr. Daniel Heller, Miriam Hudáková, PhDr. Zdeňka Chovancová,
PhDr. Alena Koblicová, Jindřiška Kotrlová, PhDr. Václav Mrštík,
doc. PhDr. Isabella Pavelková, PhDr. Jana Procházková,
doc. PhDr. Irena Sobotková, PhDr. Blanka Šestáková.

Editori: PhDr. Daniel Heller,
PhDr. Jana Procházková,
doc. PhDr. Irena Sobotková.

Obsah:

Úvodní slovo Jaroslava Šturmy

Abstrakta v kapitolách (analogicky s obsahem na CD-ROM)

Rejstřík autorů

PŘÍLOHA: PLNÉ TEXTY (CD-ROM)

Texty jsou řazené v kapitolách ve formátu PDF, k prohlížení je třeba mít nainstalovaný Acrobat Reader (součást CD-ROM).

Sborník je vydán ve spolupráci s Českomoravskou psychologickou společností (<http://cmps.ecn.cz>) a s finanční podporou Ministerstva zdravotnictví ČR.

1. vydání

Editor © Irena Sobotková, 2005

ISBN 80-244-1059-1

ISSN 1214-3251

Úvodní slovo

Předkládáme čtenářské obci sborník z Psychologických dnů, které se konaly ve dnech 9.–11. září 2004 v Olomouci. Hanácká metropole se jednou za dva roky stává na podzim hlavním městem naší psychologie. Tato tradice má už mnoho let trvající historii. V Olomouci jsme se sešli v roce 2004 již po dvaadvacáté, od roku 1996 probíhají tyto Dny ve spolupráci se Slovenskou psychologickou společností střídavě v Olomouci a v některém z krásných slovenských měst. Ožívá tu tak osvědčená spolupráce české a slovenské psychologie.

Cílem Psychologických dní je vytvářet a utvrzovat identitu psychologické profese v celém rozsahu teorie a praxe psychologických věd. Setkávají se tu výzkumníci a pracovníci vysokých škol s psychology z praxe. Ve vzájemných diskusích dochází k propojování poznatků a obohacování zkušeností. Setkávají se různé generace, novinkou na těchto Psychologických dnech byla aktivní studentská sekce organizovaná ve spolupráci s Českou asociací studentů psychologie, kde byly prezentovány některé výtečné diplomové práce. Tématem těchto Dní bylo prolínání a konfrontace světa žen a světa mužů, a tak jsme to v jejich průběhu i zakoušeli.

Sborník je uspořádán tak, že vytištěny jsou souhrny příspěvků. Na přiloženém CD-ROM naleznete plná znění referátů a fotografie dokreslující živou, radostnou a kolegiální atmosféru setkání, autorkou je Linda Skolková. CD-ROM je nedílnou součástí této publikace.

Sluší se poděkovat upřímně všem, kdo se zasloužili o zdárný průběh Psychologických dní a přípravu a vydání tohoto sborníku. Jsou to zejména rektorka Palackého univerzity v Olomouci prof. MUDr. PhDr. Jana Mačáková, CSc., prorektor doc. PhDr. Vladimír Řehan a děkan Filosofické fakulty doc. PhDr. Ivo Barteček, CSc. Spolu s nimi děkujeme i mnoha dalším včetně studentů, výslovně pak editorům Danielu Hellerovi, Janě Procházkové, Ireně Sobotkové a paní tajemnici Jindřišce Kotrlové.

Tento sborník v jistém smyslu představuje shrnutí současného stavu naší psychologie. Ať je i připomenutím pěkných dní v Olomouci a inspirací pro další práci.

Jaroslav Šturma
předseda
Českomoravské psychologické společnosti

Praha, květen 2005

Obsah

1. Dětství a raná péče	17
<i>Dittrichová, Jaroslava a kol.:</i>	
Význam rané zkušenosti pro další vývoj jedince	17
<i>Sobotková, Daniela a kol.:</i>	
Možnosti predikce psychického vývoje z raných věkových období	17
<i>Břicháček, Václav a kol.:</i>	
Probíhá časný vývoj chlapců a děvčat paralelně?	18
<i>Chamoutová, Kateřina; Pazderová, Libuše; Chamoutová, Hana:</i>	
Psychologické vyšetřování extrémně nezralých dětí (Extremely Low Birth Weight Infant – ELBW)	18
<i>Krutilová, Dagmar:</i>	
Raná péče – podpora a pomoc rodinám s postiženým dítětem	19
2. Rodina – rodinné role, procesy, formy	21
<i>Čechová, Daniela:</i>	
Vplyv poradia narodenia na osobnosť chlapcov a dievčat	21
<i>Hušvétyová, Janka; Sarmány-Schuller, Ivan:</i>	
Štýly rodinnej výchovy a ich možný dopad na vznik problémového správania detí	21
<i>Gillernová, Ilona:</i>	
Způsob výchovy v současné české rodině z pohledu dospívajících chlapců a dívek	22
<i>Diešková, Viera; Plevková, Ivona:</i>	
Komunikácia rodičov a detí – jej vplyv na interakciu chlapcov a dievčat predškolského veku	22

<i>Šlěšková, Mária a kol.:</i>	
K otázke rozdielneho vplyvu nezamestnanosti matky a otca na subjektívnu pohodu adolescentov.	23
<i>Nedbáľková, Kateřina; Polášková, Eva:</i>	
Gay a lesbické rodiny	23
<i>Ondrušková, Elena:</i>	
Vplyv interpretácie rodu na chápanie rodinných rolí a hodnotení rodinných foriem	24
3. Škola a svet mužů a svet žen	25
<i>Štech, Stanislav:</i>	
Psychologické pohľady na súčasnu školu – rozumíme školní socializaci? ..	25
<i>Hříbková, Lenka:</i>	
Vzdělávání nadaných z pohľadu školní socializace	25
<i>Kopasová, Dorota:</i>	
Nadané dieťa a kvalita jeho života	26
<i>Dočkal, Vlado:</i>	
Diagnostika nadania a inteligencie v kontexte ontogenézy	26
<i>Pavelková, Isabella:</i>	
Postoje chlapců a dívek ke školním předmětům	26
<i>Mertin, Václav:</i>	
Čtení a poruchy čtení u chlapců a dívek	27
<i>Farkašová, Eva:</i>	
Speciálne edukačné potreby a sociálne znevýhodnené deti	27
<i>Kopányiová, Alena:</i>	
Problémové správanie žiakov špeciálnych základnych škol SR.....	28
<i>Stránská, Zdenka:</i>	
K problematice učebního stylu dětí školního věku na tradičních a daltonských školách.	28
<i>Poledňová, Ivana:</i>	
Kauzalita v sebezposouzení školních výkonů žáků základních škol	28
<i>Poledňová Ivana; Stránská Zdenka:</i>	
Maladaptace dětí v prostředí ZŠ.	29

<i>Kročánová, Lubica:</i>	
Včasná integrácia detí so sluchovým postihnutím	29
<i>Gereková, Eva; Sarmány-Schuller, Ivan:</i>	
Vplyv sociálno-psychologického výcviku na sebahodnotenie chlapcov, dievčat a stabilita.	29
<i>Škorvagová Eva, Sarmány-Schuller, Ivan:</i>	
Chronopsychologické aspekty učenia.	30
<i>Kopányiová, Alena:</i>	
Psychologická starostlivosť o deti a mládež – kooperácia a koordinácia poradenských zariadení so školou.	31
<i>Smiková, Eva:</i>	
Špecifiká psychodiagnostickej fázy psychologických postupov zameraných na optimalizáciu osobnostného vývinu detí a mládeže s poruchami správania	31
<i>Čavojová, Vladimíra; Danišková, Klaudia:</i>	
Tvorivý výkon detí materskej školy a vysokoškolákov	31
<i>Turan, Vesna; Bratská, Mária:</i>	
Televízne spravodajstvo – dôležitá téma mediálnej výchovy stredoškolákov a stredoškoláčok.	32
<i>Hamranová, Anežka:</i>	
Efektivita výcvikového procesu u študentov pomáhajúcich profesií	32
<i>Dočkal, Vlado:</i>	
Školská zrelosť a zrelosť školy	32
<i>Kopčanová, Dagmar:</i>	
Rodové odlišnosti a ďalšie faktory ovplyvňujúce status súčasného učiteľa . . .	33
<i>Mlčák, Zdeněk:</i>	
Stres v profesii vychovateľu	33
<i>Žáčková, Hana:</i>	
Syndrom vyhoření u učiteľů žáků se specifickými poruchami učení a chování	33
<i>Masaryk, Radomír:</i>	
Výchova k manželstvu a rodičovstvu na Slovensku – témy, diskurzy a názory učiteliek/učiteľov.	34
<i>Kmeť, Martin:</i>	
Tímová spolupráca pri deťoch so špeciálnymi edukačnými potrebami a súčasná škola	34

<i>Smiková, Eva:</i>	
Šikanovanie ako sociálno-patologický fenomén na školách v Slovenskej republike	35
4. Muži a ženy na pracovním trhu.	37
<i>Čmáriková, Alexandra; Slobodník, Roman:</i>	
Vnímanie osobného zmyslu v živote ako faktor ovplyvňujúci pracovnú úspešnosť	37
<i>Vendelová, Natália:</i>	
Pracovne úspešné ženy	37
<i>Vasil'ová, Katarína:</i>	
Porovnanie komplexu osobnostných charakteristík u mužov a žien na manažérskej pozícii	38
<i>Chamoutová, Kateřina; Kolman, Luděk; Chamoutová, Hana; Michálek, Pavel:</i>	
Pracovní motivace – rozdíly mezi muži a ženami	38
<i>Fedáková, Denisa:</i>	
Rozdiely v posudzovaní stratégií správania medzi nezamestnanými mužmi a ženami.	38
<i>Frankovský, Miroslav:</i>	
Nezamestnané ženy a nezamestnaní muži – vnímanie situácie nezamestnanosti	38
5. Muži a ženy ve zdraví a v nemoci	41
<i>Vybíral, Zbyněk:</i>	
Psychologické rozdíly mezi ženami a muži neexistují	41
<i>Šestáková, Blanka a kol.:</i>	
Muži a ženy v nemoci	41
<i>Stackeová, Daniela:</i>	
Pohybová aktivita a sport v životě mužů a žen.	42
<i>Bratská, Mária:</i>	
Špecifiká mužov a žien vo výskyte, zvládaní a dôsledkoch záťažových situácií a ich miesto v prevencii.	43
<i>Fífková, Hana:</i>	
Stud a zábrany v ženskej sexualitě	43

<i>Turbová, Jarmila; Cagaš, Petr:</i>	
Rozdíly obrazu depresivního prožívání dle individuální škály subjektivních potíží (ŠIP, N-5) uváděných muži a ženami v ambulantní péči	43
<i>Popelková, Marta:</i>	
Pohľad na životnú spokojnosť závislých od alkoholu	44
<i>Koubeková, Eva:</i>	
Sociálne zdroje kvality života u adolescentov s telesným hendikepom	44
<i>Mioviský, Michal; Mioviská, Lenka; Řehan, Vladimír; Šedá, Eva:</i>	
Výzkum poruch paměti u dlouhodobých uživatelů konopných drog: předběžné výsledky	45
6. Krize v životě mužů a žen z pohledu pomáhajících profesí	47
<i>Ludrovská, Katarina:</i>	
Kriza – model Adlerovskej krátkodobej terapie a otázky rodu	47
<i>Turbová, Jarmila; Cagaš, Petr:</i>	
Rozdíly vnímání zážitku krize v období běhu života mezi muži a ženami z hlediska jeho pozitivního a negativního přijímání	47
<i>Paulík, Karel:</i>	
Ženy a muži v sociální práci	48
<i>Procházková, Jana:</i>	
Telefonická krizová intervence a gender.	48
<i>Sedlák, Jiří:</i>	
Posuzování následků domácího násilí	49
<i>Šramová, Blandína:</i>	
Psychologické aspekty obětí domácího násilí	49
<i>Soyková, Vivienne:</i>	
Psychologie a krizový management	49
7. Problematika rodu (gender)	51
<i>Řičan, Pavel:</i>	
Ženská a mužská spiritualita v pohledu hlubinné psychologie	51
<i>Heller, Daniel:</i>	
Maskulinita a feminita v dějinách psychologie	51

<i>Poněšický, Jan:</i>	
Genderová zavisť a identita	52
<i>Lupták, David:</i>	
Žena a muž ako evolučný tandem – vzťah ženy a muža z pohľadu evolučnej metapsychológie	52
<i>Petrjánošová, Magda:</i>	
Niektoré vybrané aspekty meniacej sa identity žien v našich podmienkach . .	52
<i>Štětovská, Iva:</i>	
Muži a ženy v zrcadle diplomových prací	53
<i>Kazda, Luděk:</i>	
Niektoré osobnostní charakteristiky ve světle dimenze feminity a maskulinity.	53
<i>Lajčiaková, Petra:</i>	
Morálne perspektívy mužov a žien: rovnakosť či odlišnosť?	53
<i>Bakalář, Petr:</i>	
Altruizmus mužů a žen v ČR a společenské stereotypy.	54
<i>Gregussová, Monika; Morvayová, Daniela:</i>	
Predstavy žiakov 8. ročníka ZŠ o pohlavných rolách, partnerských vzťahoch a sexualite	54
<i>Brzkovská, Jana:</i>	
Zvládání rozchodu – rozdíly mezi muži, ženami, opouštěnými a opouštějícími	54
<i>Bakalář, Petr:</i>	
Maskulinní a femininní aspekty v Psychologickém průvodci Prahou.	55
<i>Hýtha, Pavel; Krásová, Petra:</i>	
Rozdíly ve vnímání a posuzování rizika u mužů a žen v souvislosti se sportem	55
<i>Janošová, Pavlína:</i>	
Současná spirituální orientace mužů a žen – empirická studie.	56
<i>Jeleňová, Iveta; Baumgartner, František:</i>	
Ženská versus mužská agresia na cestách	56
<i>Kordačová, Jana:</i>	
Iracionalita a anxieta mužov a žien: podobnosti i rozdiely	56
<i>Medved'ová, Luba:</i>	
Vplyv hostility a depresivity na stratégie zvládania v medzipohlavnom kontexte	57

<i>Medved'ová, Luba:</i>	
Medzipohlavné rozdiely a súvislosti vlastností osobnosti s výchovou v rodine	57
<i>Kováčová, Erika:</i>	
Emocionálne prežívanie víťazstva a prehry vo svete mužov a žien	57
<i>Švihelová, Dagmar; Hrozenková, Martina:</i>	
Sexuálne biografie mužov a žien.	58
<i>Szobiová, Eva:</i>	
Tvorivé vnímanie sveta očami mužov a žien	58
<i>Vančura, Jan:</i>	
Príběhy psané 11letými dětmi.	59
<i>Zatková, Marta; Popelková, Marta:</i>	
Analýza vnímania skupinovej atmosféry a zážitku komunity v priebehu SPV .	59
<i>Pilárik, Lubor; Sarmány-Schuller, Ivan:</i>	
Optimálna hladina stimulácie a jej motivačné atribúty	59
<i>Blížkovská-Dosedlová, Jaroslava a kol.:</i>	
Optimismus jako pozitivní iluze u současných adolescentů	60
8. Současné dění v náhradní rodinné péči.	61
<i>Koluchová, Jarmila:</i>	
Teoretická východiska pěstounské péče	61
<i>Sobotková, Irena:</i>	
Reflexe současného dění v náhradní rodinné péči –	
k diskusi o nových modelech pěstounské péče	61
<i>Šalomová, Jaroslava:</i>	
Rodina sv. Zdislavy jako jedna z nestátních forem péče o pěstounské rodiny .	62
<i>Roušarová, Zdeňka:</i>	
Zpráva o realizaci projektu Centra náhradní rodinné péče	
v Pardubickém kraji.	62
<i>Štěrbová, Dana:</i>	
Chtěli bychom dítě – jaká jsme rodina?	62
9. Psychodiagnostika	65
<i>Svoboda, Mojmir:</i>	
Psychodiagnostická činnost v jednotlivých oblastech české psychologie	65

<i>Humpolíček, Pavel:</i>	
Perspektivy psychodiagnostiky v České republice	65
<i>Hřebíčková, Martina:</i>	
Osobnost žen a osobnost mužů	
ve světle NEO osobnostního inventáře (NEO-PI-R)	66
<i>Sobotková, Irena:</i>	
Test rodinného systému (FAST) - připravovaná metoda rodinné diagnostiky.	66
<i>Švancara, Josef:</i>	
Systém EOS J. Kuhla: Assessment a rozvíjení osobnostních kompetencí	67
<i>Humpolíček, Pavel:</i>	
Specifika stavby scény u dětí s poruchami chování - Scénotest	67
<i>Lhotová, Marie; Huptych, Miroslav:</i>	
Koláž jako projektivní prostor	68
<i>Kolman, Luděk a kol.:</i>	
Postoje k práci a škála postojů k práci	68
<i>Chalupa, Bohumír:</i>	
Nové přístupy k analýze dat osobnostních dotazníků	68
<i>Zborteková, Katarína:</i>	
Možnosti psychodiagnostiky dětí s komunikačnou insuficienciou	69
<i>Tomčániová-Sedlačková, Beáta:</i>	
Slovenská verzia inteligentného testu WISC III	69
<i>Kimplová-Laryšová, Tereza:</i>	
Aplikace psychodiagnostické metody na populaci se zrakovým postižením . .	69
<i>Dočkal, Vlado; Farkašová, Eva; Kundrátová, Bronislava; Špotáková, Magdaléna:</i>	
Diferenciálna diagnostika dětí zo sociálne znevýhodneného prostredia	70
<i>Kundrátová, Bronislava; Špotáková, Magdaléna:</i>	
Meranie inteligencie u dětí zo sociálne znevýhodneného prostredia	70
10. Zapojení českých psychologů v Evropě	71
<i>Šolc, Miloslav:</i>	
Ke spolupráci psychologů ČR s profesními organizacemi v Evropě	
a jejich participaci na některých kongresech	71
<i>Junová, Hana:</i>	
Standing Committee on Ethics EFPA	71

<i>Kožený, Daniel:</i>	
Standing Committee on Tests and Testing EFPA	72
<i>Čermák, Ivo:</i>	
Standing Committee on Scientific Affairs EFPA	72
<i>Kořán, Martin:</i>	
Task Force on Traffic Psychology EFPA	72
<i>Malíková, Jana:</i>	
Task Force on Crisis and Disaster Psychology EFPA	73
<i>Jarolímová, Eva:</i>	
Task Force on GeroPsychology EFPA	73
Rejstřík autorů	75

1. Dětství a raná péče

Význam rané zkušenosti pro další vývoj jedince

Jaroslava Dittrichová a kol.

Ústav pro péči o matku a dítě, Praha (dittrich@upmd.cz)

V současnosti panuje shoda v tom, že zkušenosti, získané v raném období, jsou pro další vývoj jedince významné. Rozdíly nalézáme v dílčích otázkách. Jedním takovým problémem, o kterém se diskutuje, je otázka, zda má raná zkušenost určující význam pro další vývoj jedince. Bornstein a Lamb (1992) se domnívají, že myšlenka o určujícím vlivu rané zkušenosti na další vývoj jedince vychází z představy vývoje jako lineárního děje, a že modernější koncepty vývoje (Goldfield a Wolff 2004) i řada empirických poznatků odporují tomuto názoru. To však neznamená, že raná zkušenost není důležitá: jak ukazují četné studie, raná zkušenost stimuluje a do značné míry udává směr dalšího vývoje.

Matějček (2002) upozorňuje na další problém v hodnocení významu raného období, a sice na jednostranné zaměření některých studií pouze na vývoj intelektu a na představu, že raná stimulace intelektu má za následek vyšší intelektovou výkonnost. Podle tohoto autora je rané období a zkušenosti v něm získávané důležité zejména pro další citový a sociální vývoj jedince, a méně důležité pro vývoj intelektu.

Možnosti predikce psychického vývoje z raných věkových období

Daniela Sobotková a kol.

Ústav pro péči o matku a dítě, Praha (daniela.sobotkova@upmd.cz)

První část příspěvku je věnována analýze vztahů mezi různými věkovými obdobími v rozmezí 1 až 42 měsíců, a to v rámci mentálního vývoje, motorického vývoje a chování. Uvedené oblasti byly opakovaně hodnoceny pomocí vývojových škál Bayleyové – 2. Vydání (BSID-II) celkem u 461 zdravých dětí (234 dívek a 227 chlapců). Z výsledků vyplývá, že u mentálního vývoje jsou vazby mezi vyšetřeními nejvyšší, dále následuje vývoj motorický a chování. Obecně platí, že čím je časové období mezi dvěma vyšetřeními kratší, tím je

vazba těsnější, přičemž s přibývajícím věkem se postupně tato vazba zvyšuje i pro delší časové úseky, takže možnosti predikce se zlepšují.

Druhá část referátu se týká skupiny 21 nedonošených dětí (10 chlapců a 11 dívek), jejichž zdravotní stav a vývoj byl sledován z různých hledisek od narození do věku 9 let. Bylo zjištěno, že celkové hodnocení neuropsychického vývoje ve 12 měsících (korigovaný věk) významně koreluje s hodnocením neuropsychického vývoje těchto dětí ve 3, ale i v 9 letech. Z ranějších věkových období se ukázalo ve významném vztahu ke 3., ale i 9 roku pouze polygrafické hodnocení spánkových stavů ve věku 12 a 24 týdnů (Dittrichová a kol, 1996). Tento náleze je v soulase s novými poznatky, které upozorňují na predikční možnosti některých fyziologických proměnných.

Probíhá časný vývoj chlapců a děvčat paralelně?

Václav Břicháček, Daniela Sobotková, Jaroslava Dittrichová
Ústav pro péči o matku a dítě, Praha

V rámci psychometrického ověřování metody Bayleyové (BSID - II) jsme sledovali longitudinálně v 17 časových bodech soubor 234 dívek a 227 chlapců ve věku 1-42 měsíců. Jako jednu z dílčích otázek jsme srovnávali vývojovou dynamiku obou pohlaví. Zprvu je vývoj chlapců poněkud rychlejší než dívek. Během doby se však výsledky obrátí. V mentální škále k této změně dochází kolem 6. měsíce, v motorické škále zhruba mezi 10.-12. měsícem a při posuzování celkových škál chování jsou analogicky zprvu nálezy u chlapců poněkud lepší, mezi 6.-12. měsícem jsou data vyrovnaná a od 15. měsíce jsou dívky posuzované lépe. Nálezy konfrontujeme s literaturou a nacházíme jisté analogie i v jiných oblastech. Zobecnění nálezu však nepovažujeme za konečné a budeme je dále detailně zkoumat.

Psychologické vyšetřování extrémně nezralých dětí

(Extremely Low Birth Weight Infant - ELBW)

Kateřina Chamoutová*, Libuše Pazderová**, Hana Chamoutová*
Dětská neurologická klinika FN Motol, Praha* (chamoutova@pef.czu.cz)
Neonatologické oddělení gynekologicko-porodnické kliniky (Apolinář), Praha**

Intenzivní lékařská péče umožňuje v posledních letech přežívání dětí se stále nižší porodní hmotností a v časnějším gestačním týdnech. Od dob našich studií se velmi snížila, nás jako psychology zajímalo, jaká je kvalita života těchto dětí. V našem souboru jsou zahrnuti děti, narozené v roce 1997 a 1998, které byly pro velmi nízkou porodní váhu (pod 1500 g) a pro předčasný porod (pod 32. g. t.) sledovány několik let lékaři neonatologické kliniky. K psychologickému vyšetření byly pozvány ve věku 5,3 let, v tomto příspěvku

jsou zpracovány výsledky vyšetření 62 dětí, mnoho z nich je z vícečetných těhotenství. Děti byly vyšetřeny Terman-Merill III, dále se hodnotila úroveň grafomotoriky (Lidská postava, Geometrické tvary podle Matějčka), prostorové analýzy a syntézy na stavbách z kostek (Taylorová v modifikaci Brázdilové) a pokud úroveň spolupráce s dítětem dovolila i rozsah vědomostí (Zkouška znalostí předškolních dětí podle Matějčka). Ve výsledcích šetření jsou zachyceny odlišnosti vývoje těchto dětí i s ohledem na rozdíly mezi chlapci a dívkami.

Raná péče - podpora a pomoc rodinám s postiženým dítětem

Dagmar Krutilová

Společnost pro ranou péči, Olomouc (olomouc@ranapece.cz)

Příspěvek se týká nabídky služeb Společnosti pro ranou péči. Raná péče jako pomoc rodinám. Klienti rané péče. Nejčastější diagnózy klientů. Principy a východiska rané péče. Přínos rané péče pro děti a jejich rodiny.

2. Rodina – rodinné role, procesy, formy

Vplyv poradia narodenia na osobnosť chlapcov a dievčat

Daniela Čechová

Katedra psychologie FF UK, Bratislava, Slovensko (daniela.cechova@fphil.uniba.sk)

Fenomenologická skúsenosť so zaujimaním miesta v konštelácii rodinných vzťahov ovplyvňuje podľa teórie individuálnej psychológie Alfreda Adlera utváranie osobnosti jedinca. Poradie narodenia, ako jeden z faktorov rodinnej konštelácie, je pozícia, ktorú človek získava narodením. Avšak v procese životnej adaptácie, v dynamickej interakcii so signifikantnými ľuďmi zo svojho okolia, sa koncept chronologického poradia narodenia obohacuje a mení. Vekové rozdiely medzi súrodencami, prítomnosť handicapovaných či nevlastných súrodencov, percipovaná preferencia niektorého dieťaťa rodičmi, a v neposlednom rade interpohlavné diferencie sa spolupodieľajú na utváraní psychologického poradia narodenia – psychologickéj pozície dieťaťa v rodine, ktorá sa považuje za stabilnú charakteristiku osobnosti a jej životného štýlu.

Štýly rodinnej výchovy a ich možný dopad na vznik problémového správania detí

Janka Hušvétyová*, Ivan Sarmány-Schuller**

CVPP, Šaľa, Slovensko (husvetyova@stonline.sk)*

ÚexP SAV, Bratislava, Slovensko (expssarm@savba.sk)**

V príspevku prezentujeme výsledky výskumu zameraného na štýly rodinnej výchovy a postoje rodičov (ako ich vníma dieťa) a správanie dieťaťa v školskom prostredí (hodnotené učiteľom). V práci poukážujeme na podiel rodičovských štýlov výchovy na vzniku rizikového správania pubescentov. Výskum bol robený u detí vo veku 8–14 rokov.

Způsob výchovy v současné české rodině z pohledu dospívajících chlapců a dívek

Ilona Gillernová

Katedra psychologie FF UK, Praha (ilona.gillernova@ff.cuni.cz)

Príspevok nabízí jeden z možných přístupů k poznávání interakcí dospělých a dětí v rodině. Vychází z dimenzionálního modelu způsobu výchovy (dimenze emočního vztahu a výchovného řízení) a stručně předkládá vybrané výsledky výzkumů způsobu výchovy v rodině za posledních 20 let u nás. Sleduje, jak dospívající chlapci a dívky reflektují výchovné interakce rodičů – matky a otce. Při stabilně zjišťovaném rozložení charakteristik emočního vztahu mezi rodiči a dětmi u nás jsme mohli poukázat na výrazné změny ve výchovném řízení. Výsledky ukazují, že dívky reflektují poněkud častěji než chlapci příznivější emoční vztah, zejména jeho extrémně kladnou podobu. Jednoznačně výsledky ukázaly (vysoce signifikantně), že výrazně ubylo způsobů výchovy vyznačujících se silným řízením a to jak u chlapců a dívek, tak ze strany otců i matek a častěji se ve stylu rodičovského řízení vyskytuje slabé řízení. Z výsledků se nabízejí možnosti pro psychologickou intervenci pro podporu příznivých podmínek pro vývoj dítěte a vzájemných rodinných vztahů (např. společné volnočasové aktivity).

Komunikácia rodičov a detí - jej vplyv na interakciu chlapcov a dievčat predškolského veku

Viera Diešková, Ivona Plevková

PedF UK Bratislava, Slovensko (viera.dieskova@fedu.uniba.sk)

Príspevok prináša výsledky výskumu detí pomocou metódy zúčastneného pozorovania v prirodzenom prostredí materskej školy. Od 40 detí vo veku 4, 5–6 rokov sa zozbieralo 160 vzoriek udalostí v situácii voľnej hry. Obsahovou analýzou sme získali obraz o interakciách medzi chlapcami a dievčatami a ich zoskupovaní. Zaujímala nás kvalita a frekvencia, aj dĺžka trvania interakcií jednotlivých detí. Predpokladali sme, že kvalita a špecifiká interakcií chlapcov a dievčat súvisia nielen s ich vlastnosťami, ale aj s rodinným zázemím. Komunikáciu detí s rodičmi v rodine sme skúmali na základe interview. Zaujímali sme sa o to, ako sú rodičia schopní komunikovať s deťmi v situáciách: problémových, kooperácie, smútku, nápadov, zábavy. Dieťa samo situáciu konkretizovalo a popisovalo komunikáciu s otcom a matkou vlastnými slovami. Sledovali sme rozdiely v komunikácii s otcom a matkou, či je dieťa v kontakte s nimi citovo saturované a či rodičia reagujú na jeho potreby. Zistili sme aj chýbanie komunikácie dieťaťa s rodičom vo viacerých situáciách. Situáciu v rodine a osobnostné tendencie sme analyzovali na základe detskej kresby. Výsledky výskumu poukázali na dôležitosť kvalitnej komunikácie otca aj matky s deťmi predškolského veku pre utváranie ich budúcich partnerských a intersexuálnych vzťahov.

K otázke rozdielneho vplyvu nezamestnanosti matky a otca na subjektívnu pohodu adolescentov

Mária Šléšková*, Iveta Nagyová, Jitse P. van Dijk
ÚHV PrF UPJŠ Košice, Slovensko (sleskova@science.upjs.sk)*

Vplyv nezamestnanosti rodičov na deti sa stal predmetom viacerých výskumov. Vo väčšine z nich sa však nebralo na zreteľ rozdielne pôsobenie nezamestnanosti otca a matky. Vzhľadom na rozdielne prežívanie nezamestnanosti mužmi a ženami, rozdielne role v rodine a rozdielne vzťahy medzi otcom a deťmi a matkou a deťmi, môžeme zároveň predpokladať rozdielny vplyv nezamestnanosti otca a matky na deti. V našom výskume, realizovanom u 2836 respondentov vo veku 14–22 rokov, sme sledovali vplyv krátkodobej a dlhodobej nezamestnanosti matky a otca na subjektívnu pohodu detí. Zároveň nás zaujímalo, nakoľko je tento vplyv modifikovaný vzdelaním rodičov a finančným stresom prežívaným počas nezamestnanosti rodičov.

Na štatistické spracovanie výsledkov sme použili ANOVA, zvlášť pre chlapcov a dievčatá. Výsledky naznačujú signifikantne negatívny vplyv dlhodobej nezamestnanosti otca na subjektívnu pohodu chlapcov ($p < 0,01$) a dievčat ($p < 0,001$). Nezistili sme žiadny súvis medzi matkinou nezamestnanosťou a subjektívnou pohodou detí. Negatívny vplyv dlhodobej nezamestnanosti otca zostal signifikantný i v prípade, keď bol kontrolovaný vzdelaním otca a prežívaným finančným stresom respondentov. Výsledky nášho výskumu naznačujú rozdielny vplyv nezamestnanosti rodičov na deti. Dlhodobá nezamestnanosť otca, nie však matky, je významným prediktorom zlej subjektívnej pohody detí a to i v prípade neprítomnosti finančného stresu.

Gay a lesbické rodiny

Kateřina Nedbálková*, Eva Polášková
Gender studia, Katedra sociologie FSS MU, Brno *(katkanedbalek@yahoo.com)

Podle Pierra Bourdieu je rodina dobře podložená iluze. V příspěvku se zaměříme na to, jaké argumenty a sdílené předpoklady institucí rodiny po(d)pirají. Zejména pak na to, jaké místo má v diskurzu o rodině „alternativní“ model lesbických a gay rodin. Příspěvek vychází nejen z kritické analýzy dosavadních konceptualizací homosexuálních rodin, ale také z vlastního probíhajícího etnografického výzkumu lesbických rodin v České republice.

Vplyv interpretácie rodu na chápanie rodinných rolí a hodnotení rodinných foriem

Elena Ondrušková

Katedra sociálnej práce PdF UK, Bratislava, Slovensko (ondruskova@socpraca.sk)

Pri interpretácii rodu sa stretávame s dvomi podstatne odlišnými teoretickými prístupmi: esencialistickým (biologizujúcim) a konštruktivistickým, ktoré podstatným spôsobom ovplyvňujú chápanie rodinných rolí, zasahujú do analýzy rodinných procesov a hodnotení foriem rodinného usporiadania. Biologické/esencialistické teórie predpokladajú, že existuje niečo ako biologická podstata ženstva a mužstva: „esencia“, ktorá vyplýva z toho, že človek sa rodí ako jedinec mužského/ženského pohlavia. Tento prístup predpokladá, že biologické pohlavie determinuje dôležité črty jedinca, ba dokonca vzorce správania. Biologické rozdiely v pohlaví / rode spôsobujú, že muži a ženy sa lepšie hodia na odlišné sociálne role. Prirodzené predpoklady k istému typu správania vedú potom k tomu, že v rodine (ako sociálnej inštitúcii) je vhodné, prirodzené očakávať odlišné prejavy správania a prežívania od ženy/muža, matky/otca. Pri esencialistickej interpretácii rodu je väčšie riziko stierania, minimalizovania individuálnych rozdielov v prospech typických charakteristík, „predpovedania“ prežívania a správania aj v rámci rodiny. Sociálno-konštruktivistické teórie spája predpoklad, že rozdiely v biologických danostiach mužov a žien (pohlavné rozdiely) nehrajú takú zásadnú rolu, ako sa to často interpretuje a tieto rozdiely sú primárne sociálne konštruované. Rod je sociálna norma, ktorú presadzuje, „vštepuje“ kultúra a naše prirodzené tendencie pri spracovaní informácií. Sociálne normy produkujú rodové diferencie prostredníctvom sociálne normatívneho tlaku, informačného tlaku, rozdieloch v socializácii (v rodine, mimo rodinu). Tieto teórie usudzujú, že neexistujú rodovo špecifické, biologické predpoklady pre isté psychické, či sociálne charakteristiky. Črty, charakteristiky, ktoré pripisuje kultúra pohlaviu, sú kultúrne konštrukcie, sú sociálne determinované a preto sú premenlivé, rôznorodé. Takýto výklad rodu umožňuje individuálne napĺňanie identity: uskutočňovanie volieb, preferencií v súlade s vlastnými potrebami, záujmami, schopnosťami. Umožňuje aj premenlivejšie pohľady na formu rodiny a role v rodine. V rámci príspevku budú prezentované predbežné výsledky z diskusných skupín žien na tému rodovej identity.

3. Škola a svět mužů a svět žen

Psychologické pohledy na současnou školu – rozumíme školní socializaci?

Stanislav Štech

Katedra pedagogické a školní psychologie PedF UK

(stanislav.stech@pedf.cuni.cz)

Príspevek nejprve v úvodu upozorňuje, že historicky představovaly dítě (dětství), rodina a škola spjité nádoby. Dlouhou dobu byla ochrana zájmů dítěte spojena právě s jeho umístěním do školy. V současné společnosti však jakoby ochrana dítěte byla synonymem kritiky školy. V další části se zamýšlí nad otázkou, kdy a jak se škola stala pro psychology noxou. Upozorňuje na vývoj psychologického a pedagogického myšlení ve 20. století, v němž jsou „maskulinní“ prvky moci a podrobení se řádu a Zákonu postupně vytlačovány (také díky psychologům) imperativy afektivity (lásky) a neomezování dítěte – tedy femininními prvky. Absentuje však reflexe jejich vzájemné provázanosti a komplementarity. Nad tou se zamýšlí poslední část, která ukazuje školní socializaci jakou složitou alchymii procesů dezidentifikace, podrobování se neosobním pravidlům a osvojování formy uvolňující prostor pro vývoj subjektivity dítěte.

Vzdělávání nadaných z pohledu školní socializace

Lenka Hříbková

Katedra školní a pedagogické psychologie PedF UK v Praze

Již poměrně dlouho se diskutuje o optimálním organizačním rámci a obsahu vzdělávání nadaných dětí. Avšak dosud jsou sporadicky k dispozici empirická data a jejich analýza, která by se týkala vztahu zvoleného způsobu vzdělávání nadaných k různým aspektům školní socializace, k jejímu průběhu, k možným úskalím, i možnostem. Referát je zaměřen na diskutování kritických míst školní socializace při vzdělávání nadaných.

Nadané dieťa a kvalita jeho života

Dorota Kopasová
VÚDPaP, Bratislava, Slovensko (xvudpapb@savba.sk)

Ide o longitudinálne psychologické sledovanie mimoriadne nadaných detí v bežných základných školách. Ide o realizáciu individuálnych výchovno – vzdelávacích plánov (N = 23). V podstate ide o to, aby sa zohľadnili potreby nadaných detí a mládeže a našli sa spôsoby a cesty, ktoré posunú nadaných od potenciálu k výkonom. Ide o kvantitatívnu a kvalitatívnu analýzu longitudinálneho psychologického sledovania našich nadaných detí z hľadiska možnosti zlepšovania kvality ich života.

Diagnostika nadania a inteligencie v kontexte ontogenézy

Vladimír Dočkal
VÚDPaP, Bratislava (xvudpapb@savba.sk)

Diagnostika zahŕňa viac než prosté meranie, hoci aplikovaná psychometrika je jej súčasťou. Príspevok poukazuje na metodologické problémy merania inteligencie, ktorá býva považovaná za najdôležitejšiu zložku nadania. Psychologické testy nemôžu priamo merať nadanie ani schopnosti, vždy merajú iba aktuálny výkon. Záver o úrovni schopností možno z výsledkov testovania iba odvodiť a vždy je pravdepodobnostný. Pozornosť sa ďalej sústreďuje na individuálne charakteristiky vývinu intelektových schopností a ich nedokonalé reflektovanie psychometrickými nástrojmi. Upozorňuje na riziká spojené s preceňovaním nameraných hodnôt IQ. Teoreticky i na základe empirických údajov vyvracia mýtus o stabilite IQ.

Postoje chlapcov a dievčiek ke školným predmetom

Isabella Pavelková
Katedra školní a pedagogické psychologie PedF UK v Praze

Postoj žáků ke škole a především k jednotlivým předmětům je důležitým motivačním faktorem (Pavelková 2002). Přitažlivost předmětu a úroveň motivovanosti žáka je ovlivněna celou řadou činitelů: specifickým charakterem předmětu a jeho pojetím v osnovách, žákovými předpoklady pro předmět, obtížností předmětu, učitelem a jeho vyučovacími postupy (strategiemi hodnocení), strukturou motivačních dispozic žáka, zájmovým zaměřením žáka a v neposlední řadě subjektivně vnímaným smyslem (významem) předmětu.

S oporou o výzkum (realizace v roce 2003/04) mapující žákovskou oblíbenost, vnímanou obtížnost a připisovaný význam jednotlivých předmětů bychom v příspěvku rádi diskutovali žákovské postoje k jednotlivým předmětům nejen z hlediska pohlaví, ale

i v širších souvislostech školní socializace, efektivnosti vzdělávání a mediálního tlaku na užitečnost školního poznávání pro život v podobě přímé aplikace poznatků v každodenním, praktickém životě.

Čtení a poruchy čtení u chlapců a dívek

Václav Mertin

Katedra psychologie FF UK v Praze (vaclav.mertin@ff.cuni.cz)

Práce poukazuje na rozdíly ve výskytu poruch čtení u chlapců a dívek. Ukazuje, že chlapci převažují prakticky u všech poruch dětského věku. Rozebírá některé novější epidemiologické studie z Velké Británie, Nového Zélandu. Nabízí možná vysvětlení, která se týkají rozdílů ve výskytu poruch čtení i v úrovni samotného čtení u chlapců a dívek. Práce se snaží ukázat, že znalost příčin poruch je zajímavá, nicméně podstatné je naučit všechny dívky i chlapce číst. K tomu by měla vést výrazná individualizace přístupu ve vzdělávání. Naopak jako nevhodný se jeví model patologizace problémů ve čtení.

Špeciálne edukačné potreby a sociálne znevýhodnené deti

Eva Farkašová

VÚDPaP, Bratislava, Slovensko (vudpap@nexta.sk)

Výchovný a vzdelávací (edukačný) systém vo svojom procese, organizácii, metódach aj obsahu musí reflektovať multikultúrne aspekty, ktoré existujú v spoločnosti. V našich stredoeurópskych podmienkach je jedným z najvýraznejších spoločných problémov primerane začleniť do vzdelávacieho systému deti z tej časti rómskej minority, ktorá si zachováva tradičný štýl v rodinnom a komunitnom živote, pričom patrí k sociálne najslabším, v mnohých oblastiach marginalizovaným občanom. V začiatkoch školskej dochádzky zisťujeme u detí prichádzajúcich zo sociálne zanedbaného prostredia závažné nedostatky v oblasti očakávanej pripravenosti na školu. Absencia akejkoľvek inštitucionalizovanej predškolskej prípravy sa prejavuje najmä v slabom (často žiadnom) ovládaní vyučovacieho jazyka, v nedostatočne rozvinutých rozumových a poznávacích schopnostiach, v sociálnej, emocionálnej i osobnostnej nezrelosti, čoho následkom je vysoká neúspešnosť v bežných základných školách.

Z výskumu realizovaného v slovenských základných a špeciálnych školách s rómskymi žiakmi vyplynuli poznatky, ktoré bude potrebné zakomponovať legislatívne i organizačne v snahe zabezpečiť adekvátne edukačné podmienky pre všetkých rómskych žiakov. V príspevku prezentujeme niektoré navrhované stratégie riešenia.

Problémové správanie žiakov špeciálnych základných škôl SR

Alena Kopányiová

VÚDPaP Bratislava, Slovensko (xvudpapb@savba.sk)

Príspevok pojednáva o prieskume, ktorého cieľom bolo zistiť incidenciu a psychologické charakteristiky problémového správania detí a mládeže na špeciálnych školách. Porovnávame rôzne typy špeciálnych škôl a ich lokality. Príspevok nadväzuje na prieskum uskutočnený na bežných základných školách. V uvedených prieskumoch sa nám podarilo zmapovať a porovnať charakteristiky problémového správania ako jeden z predpokladov zvyšovania efektívnosti komplexných preventívnych opatrení výchovno-poradenských zariadení.

K problematice učebného stylu detí školného veku na tradičných a daltonských školách

Zdenka Stránská

PsÚ FF MU Brno (stranska@phil.muni.cz)

Záměrem výzkumného šetření bylo srovnání proměnných stylu učení u žáků tradičních základních škol a škol s daltonskými prvky výuky. Výzkumný soubor tvořilo 115 žáků (60 dívek, 55 chlapců) druhého stupně základní školy. K diagnostice učebního stylu byla použita česká verze amerického Dotazníku stylů učení – LSI autorů R. Dunnové, K. Dunna a G. Price (v překl. A úpr. J. Mareše, 1992). Cílem výzkumu bylo zjistit, zda existují rozdíly ve stylu učení mezi žáky navštěvujícími školu s tradičním typem vzdělávání a výchovy a žáky navštěvujícími školu s alternativním typem vzdělávání a výchovy (daltonského typu).

Kauzalita v sebezpůsobení školních výkonů žáků základních škol

Ivana Poledňová

FSS MU Brno (polednov@fss.muni.cz)

Výzkum vychází z moderních teorií výkonové motivace, které propojují s kauzální analýzou ty činnosti, jejichž hodnotícími kritérii jsou úspěch a neúspěch. Výzkum byl realizován u žáků 1. a 2. stupně základních škol – cílem bylo mj. zjistit, jak se přisuzování příčin školního úspěchu, resp. neúspěchu jednotlivým dispozičním a situačním faktorům vyvíjí s věkem. Žáci vybraní do výzkumu využili ke svým odpovědím bipolární škály čtyř kauzálních faktorů (schopnosti, úsilí, obtížnost úkolu, náhoda), příp. volně uváděli další podle nich relevantní faktory ovlivňující úspěšnost/neúspěšnost. Získaná data byla analyzována zvláště pro prospívající a neprospívající žáky.

Maladaptace dětí v prostředí základních škol

Ivana Poledňová*, Zdenka Stránská**

FSS MU Brno (polednov@fss.muni.cz)*, PsÚ FF MU Brno**

Na vzorku 483 žáků základních škol bylo v rámci širšího výzkumného projektu zjišťováno, jaké jsou souvislosti mezi symptomy maladaptace, vybranými osobnostními vlastnostmi a školní výkonností. Ukázalo se, že zhoršený školní výkon maladaptovaných žáků často neodpovídá jejich intelektové kapacitě a že pro tyto žáky jsou rovněž typické nízká výkonová motivace, externalistické atribuce a snížené přijímání odpovědnosti za vlastní chování. Při pokusech modifikovat chování maladaptovaných žáků by cílem mělo být dovést je k internalistickým atribucím a přijetí odpovědnosti za své chování, čímž by se do značné míry ovlivňovala i jejich motivační struktura.

Včasná integrácia detí so sluchovým postihnutím

Lubica Kročanová

VÚDPaP, Bratislava, Slovensko (vudpap@nexta.sk)

Integrácia detí so SP v ranom a predškolskom veku sa u nás realizuje už niekoľko rokov s väčšími či menšími úspechmi. Opodstatnenosť včasnej integrácie sluchovo hendikepovaných detí súvisí s pôsobením viacerých prointegračných faktorov (vek dieťaťa, podnetná stimulácia z intaktnej detskej populácie, pozitívne rečové vzory, blízkosť rodinného prostredia, a.i.). Jej praktická realizácia však prináša aj problémy a nedostatky zvlášť po prechode integrovaných detí do školského prostredia.

Vplyv sociálno-psychologického výcviku na sebahodnotenie chlapcov, dievčat a stabilita

Eva Gereková*, Ivan Sarmány-Schuller**

Katedra psychologických vied FSV UKF Nitra, Slovensko* (egerekova@ukf.sk)

ÚexP SAV Bratislava, Slovensko**

Príspevkom sa snažíme koncipovať vplyv sociálno-psychologického výcviku v edukačnom prostredí na sebahodnotenie a stabilitu posunu v čase (rok po absolvovaní sociálno-psychologického výcviku) u žiakov staršieho školského veku resp. chlapcov a dievčat.

Sociálno-psychologický výcvik, ako efektívna stratégia vo výchove a vzdelávaní, pracuje spôsobom malej sociálnej skupiny, využíva metódy a techniky aktívneho sociálneho učenia. Aplikovaním sociálno-psychologického výcviku sme overovali jeho účinnosť v oblasti sebahodnotenia ako globálneho vzťahu k sebe a stabilitu posunov v čase u chlapcov a die-

včat v zmysle rozvíjania osobnej kapacity v zrelú osobnosť schopnú primerane fungovať v spoločnosti.

Chronopsychologické aspekty učenia

Eva Škorvagová*, Ivan Sarmány-Schuller**

Pedagogicko-psychologická poradňa s centrom výchovnej a psychologickej prevencie, Čadca, Slovensko*

ÚexP SAV Bratislava, Slovensko (expssarm@savba.sk)**

V príspevku prezentujeme niektoré závery výskumu zameraného na chronopsychologické aspekty učenia. Cieľom danej štúdie je prehĺbenie problematiky ohľadom cirkadiánnych rytmov vo vzťahu k školskej úspešnosti. Výskumu sa zúčastnilo 100 stredoškolských študentov vo veku 16 rokov, chlapci $n = 38$ (38 %) a dievčatá $n = 62$ (62 %). Celý výskum pozostával z troch etáp.

V prvej etape sme administrovali:

- a) neštandarizované testy vedomostí / akademická úspešnosť študentov/,
- b) metodiky – Škála CTQ (Folkard, Monk, Lobban, 1979), sebvýpoveďou škálu SN – Spánkové návyky, Dotazník PČ – 1.

V druhej etape sme realizovali re – test. V tretej etape sme uskutočnili experiment, v rámci ktorého probanti dostali pamäťový test (menný zoznam) s inštrukciou, že budú zoznam neskôr reprodukovať.

V súvislosti s cieľmi výskumu sme zo 100 probantov 40 študentov rozdelili na 2 skupiny: kontrolnú a experimentálnu, pričom kontrolnú skupinu tvorilo 9 probantov ranného typu a 11 večerného typu a experimentálna skupina bolo tvorená 9 probantami ranného a 11 večerného typu. Výsledky nášho výskumu potvrdili, že medzi rannými a večerným typom nie je rozdiel v školskej úspešnosti ani v kvalite naučeného v ranných hodinách. Preferovaná doba učenia u večerného typu študentov navodila zmeny v oddialenej reprodukcii v takom rozsahu, že dosiahol významne lepší výkon v reteste na rozdiel od ranného typu. Zistili sme, že večerný typ má kratšiu dobu spánku a problémy s ranným vstávaním na rozdiel od ranného typu. Ranný typ sa učí s tým, že aj rýchlejšie naučené zabúda.

Experimentom sme potvrdili, že večerný typ dosahuje nižší výkon skoro ráno a ranný typ večer. Výsledok podporuje aj subjektívna výpoveď príslušných typov (R a V typ) v dotazníku PČ – 1.

Psychologická starostlivosť o deti a mládež – kooperácia a koordinácia poradenských zariadení so školou

Alena Kopányiová

VÚDPaP, Bratislava, Slovensko (xvudpapb@savba.sk)

V rámci grantovej úlohy VEGA – 1/023/03: „Psychologická prevencia a psychologická intervencia ako fázy integrovanej starostlivosti o deti a mládež s poruchami správania“ sa pokúšame o náčrt modelu jednotlivých fáz integrovanej starostlivosti. Príspevok pojednáva o analýze psychologickéj činnosti v kontexte koordinácie a kooperácie školy so školskými zariadeniami (poradne, centrá prevencie, reedukačné domovy).

Špecifická psychodiagnostická fáza psychologických postupov zameraných na optimalizáciu osobnostného vývinu detí a mládeže s poruchami správania

Eva Smiková

VÚDPaP, Bratislava, Slovensko (xvudpap@savba.sk)

V príspevku sú zhrnuté metodické a metodologické problémy pri diagnostikovaní porúch správania a prezentované niektoré metodiky overované v rámci Grantovej úlohy VEGA 1/0231/03 „Psychologická prevencia a psychologická intervencia ako fázy integrovanej starostlivosti o deti a mládež s poruchami správania“.

Tvorivý výkon detí materskej školy a vysokoškolákov

Vladimíra Čavojová, Klaudia Danišková

Katedra pedagogickej psychológie FSVaZ, Nitra, Slovensko (persefona@pobox.sk)

V našom článku sa zaoberáme porovnaním tvorivosti a jej jednotlivých faktorov u detí materskej školy, ktoré absolvovali program na rozvoj tvorivosti a u vysokoškolákov umeleckých a technických smerov. Napriek vekovému rozdielu medzi subjektami a výhodou, ktorú majú študenti umeleckých smerov, čo sa týka tvorivosti, deti v našej vzorke, ktoré absolvovali program rozvíjajúci tvorivosť, dosahovali rovnaké výsledky v Torrancovom teste figurálnej tvorivosti ako vysokoškoláci. Naše zistenia jednoznačne dokazujú význam programov stimulujúcich tvorivosť v predškolskom veku.

Televízne spravodajstvo - dôležitá téma mediálnej výchovy stredoškolákov a stredoškolačok

Vesna Turan, Mária Bratská*

Katedra psychológie, FiF UK Bratislava, Slovensko (*madabra@stonline.sk)

Mediálna výchova, aj keď momentálne nie je súčasťou formálneho vzdelávania v Slovenskej republike, predstavuje jeden z možných spôsobov ako pripraviť recipienta masovokomunikačných produktov na kvalitné súžitie s nimi. Vzhľadom na to, že sa mediálna výchova orientuje na širokú škálu mediálnych produktov a je súčasťou celoživotného vzdelávania všetkých vekových skupín, za veľmi dôležité považujeme vypracovanie špecifických koncepcií mediálnej výchovy pre jednotlivé médiá, jednotlivé mediálne produkty a jednotlivé vývinové obdobia užívateľov. Iba tak je možné citlivo a cielene reagovať na potreby vybraných vekových a sociálnych skupín.

Ústrednou témou nášho príspevku je vypracovanie koncepcie mediálnej výchovy pre televízne spravodajstvo, ako súčasti vzdelávania stredoškolákov. Pritom sa osobitne venujeme rozdielom medzi dievčatami a chlapcami, ktoré považujeme za špecifický aspekt vzťahu stredoškolskej populácie k televíznemu spravodajstvu. Upozorňujeme, že rozdiely medzi stredoškolkami a stredoškolačkami sa objavujú nielen vo frekvencii sledovania jednotlivých médií a televízneho spravodajstva, ale aj v preferenciách vybraných spravodajských tém, v motivácii sledovať spravodajské relácie a v neposlednom rade aj v spôsobe vnímania spravodajských relácií a ich potenciálnych účinkov na divákov.

Efektivita výcvikového procesu u študentov pomáhajúcich profesií

Anežka Hamranová

UKF Nitra, Slovensko (ahamranova@pobox.sk)

V príspevku sa zaoberáme možnosťou uplatnenia intervenčného programu (konkrétne sociálno-psychologického výcviku) v príprave vysokoškolských študentov – budúcich pomáhajúcich pracovníkov. Analyzujeme niektoré výsledky z dlhodobého výskumu súvisiace s vplyvom sociálno-psychologického výcviku na vybrané psychosociálne premenné.

Školská zrelosť a zrelosť školy

Vladimír Dočkal

VÚDPaP, Bratislava, Slovensko (xvudpap@savba.sk)

Školská zrelosť, resp. pripravenosť dieťaťa na školu je téma, ktorou sa psychológovia zaoberajú už desaťročia. Zamyslieť sa však treba nielen nad pripravenosťou detí, ktoré do školy vstupujú, ale aj nad pripravenosťou školy rôzne deti prijať. To je spoločnou

úlohou pedagogiky, ktorá zabezpečuje výchovu a vzdelávanie, i psychológie, ktorá pozná rôznorodosť psychického vývinu detí a z nej vyplývajúcu rôznorodosť ich edukačných potrieb. Je súčasná škola pripravená vzdelávať žiakov nielen primerane stanoveným edukačným cieľom, ale aj primerane špeciálnym edukačným potrebám svojich žiakov? Aké požiadavky by sme mali klásť na zrelú školu? A ako by mohla psychológia pomôcť škole tieto požiadavky plniť?

Rodové odlišnosti a ďalšie faktory ovplyvňujúce status súčasného učiteľa

Dagmar Kopčanová

VÚDPaP, Bratislava, Slovensko (vudpap@nexta.sk)

Autorka vo svojom príspevku diskutuje zástoj rodových odlišností, ktoré sa významnou mierou podpisujú nielen na výsledkoch, ale i na celkovej atmosfére výchovnovzdelávacieho procesu. Konštatuje, že v našom školstve chýba tradičný model zobrazujúci rolu matky a otca. Status súčasného učiteľa je výrazne poznačený aj ďalšími faktormi, medzi ktoré patria najmä: dlhodobý psychosociálny stres, finančné problémy, korupcia, porušovanie etických princípov a zásad pri hodnotení a odmeňovaní za vykonanú prácu, a podobne. V závere uvádza niekoľko odporúčaní na riešenie celého komplexu opatrení súvisiacich so zlepšením statusu učiteľa.

Stres v profesi vychovateľů

Zdeněk Mlčák

FF Ostravská univerzita (zdenek.mlcak@osu.cz)

Výzkum stresu pedagogů se v současné době stal hlavní oblastí zájmu mezinárodního výzkumu. Příspěvek prezentuje některé výsledky výzkumu pracovních stresorů a strategií jejich zvládnání, které byly zjištěny u souboru 25 vychovatelů, a pokouší se diskutovat příčiny, proč je vychovatelství celkově považováno za zátěžovou profesi.

Syndrom vyhoření u učitelů žáků se specifickými poruchami učení a chování

Hana Žáčková

Praha (zackova2004@volny.cz)

Pojem syndrom vyhoření obecně. Syndrom vyhoření u učitelů – podmínky jeho vzniku, projevy a fáze syndromu. Míra ohrožení syndromem vyhoření učitelů žáků se specifickými poruchami učení a chování. Výsledky průzkumu u učitelů žáků se SPUCH. Rozdíly dle uplatňování preventivních programů na různých typech škol. Odlišnosti v prožívání

syndromu vyhoření mezi muži a ženami. Možnosti preventivního působení a ovlivnění syndromu vyhoření u učitelů.

***Výchova k manželstvu a rodičovstvu na Slovensku -
témy, diskurzy a názory učiteliek/učiteľov***

Radomír Masaryk

Katedra psychológie a patopsychológie PedF KU, Bratislava, Slovensko (phd@stonline.sk)

Rôzni aktéri procesu výchovy k manželstvu a rodičovstvu operujú s odlišnými názormi na náplň tohto predmetu a vychádzajú z diametrálne odlišných hodnotových orientácií. Môj dizertačný projekt sa snaží bližšie preskúmať proces realizácie tohto predmetu. Projekt si kladie za cieľ preskúmať hlavne významy toho, ako si súčasné a budúce učiteľky a učelia definujú kvalitu života, a aké kritériá využívajú pri konštruovaní významov sexuality ako súčasti kvalitného života. Metódou dotazníka a fókusových skupín som sa snažil hlbkovo preskúmať významy, ktoré účastníci – hlavne učiteľky/učítelia a budúce učiteľky/učítelia – pripisujú relevantným témam.

Tímová spolupráca pri deťoch so špeciálnymi edukačnými potrebami a súčasná škola

Martin Kmeť

VÚDPaP Bratislava, Slovensko (vudpap@nexta.sk)

Na základe odpovedí učiteľov (N = 98), konštatujeme, že k zefektívneniu celého výchovno- vzdelávacieho procesu detí so špeciálnymi edukačnými potrebami môže výrazne napomôcť vzájomná „tímová“ odborná komunikácia s vyjasnením si osobných možností a schopností ako aj poznanie konkrétneho školského prostredia. Poradenský pracovníci sa často stretávajú s určitou rigidnosťou školského prostredia pri riešení konkrétnych problémov, čo zrejme súvisí s nedostatočnou zorientovanosťou riaditeľov škôl v školskej legislatíve, s nedostatočnou odbornou a metodickou pomocou zriaďovateľov, ako aj zrejmom orientáciou bežných škôl na výkon a zaužívaným frontálnym vyučovaním.

Šikanovanie ako sociálno-patologický fenomén na školách v Slovenskej republike

Eva Smiková

VÚDPaP, Bratislava (xvudpapb@savba.sk)

Násilie na školách je dnes globálny problém. V príspevku sú uvedené niektoré výsledky prieskumu šikanovania na základných školách (2002) a najnovšie zistenia výskytu šikanovania na stredných školách. Prieskumy sú súčasťou projektu „Prevencia a eliminácia šikanovania na ZŠ a SŠ“ realizovaného pod garanciou Ministerstva školstva od roku 2002. V rámci stredných škôl je porovnávaný výskyt šikanovania na jednotlivých typoch škôl, formy šikanovania, postoj žiakov k násiliu.

4. Muži a ženy na pracovním trhu

Vnímání osobního zmyslu v životě ako faktor ovplyvňujúci pracovnú úspešnosť

Alexandra Čmáriková*, Roman Slobodník**

Katedra psychológie Trnavskej univerzity, Trnava, Slovensko*

(alexandracmarik@lycos.com)

Fakulta sociálních studií, MU Brno (slobo@seznam.cz)**

Autori sa zamerali na analýzu osobného zmyslu v živote, niektoré jeho štruktúrne črty. Na základe mnohých teoretických i výskumných zistení o vzťahu zmyslu v živote a duševnej pohody, či zvládania záťaže sa pokúsili opísať jeho možnú súvzťažnosť so subjektívne i objektívne vnímanou pracovnou úspešnosťou na základe rodových rozdielov. V závere príspevku diskutujú o možnostiach a obmedzeniach kvalitatívneho i kvantitatívneho výskumu v danej problematike.

Pracovne úspešné ženy

Natália Vendelová

FF Prešovskej univerzity, Prešov, Slovensko (vendelova@unipo.sk)

Príspevok sa venuje výskumu skúseností pracovne úspešných žien na Slovensku a postavením žien v pracovnom i vo verejnom priestore. Ako východiská práce stáli pretrvávajúca diskriminácia žien na pracovnom trhu a v spoločnosti a potreba reflexie ženskej skúsenosti (nielen) za účelom vedeckého poznania. Účastníčkami výskumu bolo 20 žien z rôznych sfér práce, vo vedúcich či expertných pozíciách, s ktorými som viedla pološtruktúrované rozhovory. Výpovede účastníčiek ukázali rôznorodosť, no predsa odlišnosť, ženskej pracovnej reality od tej mužskej; naznačili, že v pracovnej sfére stále existuje/existovala nerovnosť v očakávaníach, prijímaní, posudzovaní výkonov, ohodnotení apod. Ženy vnímajú existenciu (rodových) noriem, stereotypov týkajúcich sa ich vyššieho postavenia v práci alebo v spoločnosti a rozdielne sa s tým vyrovnávajú. Zároveň priniesli (nové) ženské pohľady na tému kariérového postupu, úspechu, moci, či zlyhania.

Porovnanie komplexu osobnostných charakteristík u mužov a žien na manažérskej pozícii

Katarína Vasil'ová

Spoločenskovedný ústav SAV, Košice, Slovensko (vasilova@saske.sk)

Líšia sa ženy na manažérskej pozícii od svojich mužských kolegov? Aj keď v súčasnosti tvoria ženy polovicu pracovných síl, vo vedúcich pozíciách sa ich uplatňuje pomerne málo. V literatúre sa uvádza, že ženy dosiahli v posledných desaťročiach značný pokrok v získavaní zodpovedných pozícií v organizácii. Aj napriek tomuto trendu sa však uplatňujú najmä na strednej úrovni manažmentu, a na vrcholových pozíciách sú aj na Západe skôr výnimkami. Niektoré výskumy poukazujú na pozitíva, ktoré do riadenia ženy prinášajú, iné tvrdia, že manažérska pozícia si vyžaduje určité osobnostné charakteristiky, ktoré sú „typicky mužské“. V našom výskume sme zisťovali, či existujú rozdiely vo výkonových a osobnostných charakteristikách, v sociálnych spôsobilostiach a v manažérskej expertíze. Výskumnú vzorku tvorilo spolu 41 respondentov a respondentiek, z ktorých bolo 21 manažérov a manažérok na rôznych stupňoch riadenia. Pomerne rozsiahla batéria testov odhalila minimálne rozdiely medzi mužmi a ženami na manažérskych pozíciách. Tieto výsledky korešpondujú so zisteniami iných výskumov a poukazujú na to, že ženy sa môžu v riadiacich pozíciách uplatniť tak isto ako muži.

Pracovní motivace - rozdíly mezi muži a ženami

Kateřina Chamoutová*, Luděk Kolman, Hana Chamoutová, Pavel Michálek

Provozně-ekonomická fakulta ČZU Praha (chamoutova@pef.czu.cz)*

V rámci řešení grantového úkolu „Motivace pracovní činnosti a kvalita života při práci na českém venkově“ byl vypracován a ověřován dotazník, což je podrobněji analyzováno v příspěvku L. Kolmana. V tomto sdělení se autoři zaměřují na analýzu shromážděných dat z hlediska rozdílu v pracovních podmínkách i v motivaci mužů a žen v několika vybraných regionech ČR.

Rozdiely v posudzovaní stratégií správania medzi nezamestnanými mužmi a ženami

Denisa Fedáková

Spoločenskovedný ústav SAV, Košice, Slovensko (dfedak@saske.sk)

Na vzorke 300 nezamestnaných sme výskumne zisťovali rozdiely v posudzovaní stratégií správania medzi mužmi a ženami v náročnej situácii nezamestnanosti. Metodika vytvorená pre účely tohto výskumu pozostávala z popisu náročnej sociálnej situácie

a 15 možností riešenia tejto situácie. Respondenti na 5-bodovej škále posudzovali každú z týchto možností. V posúdení viacerých stratégií sa potvrdili štatisticky významné rozdiely medzi mužmi a ženami. V diskusii sa zaoberáme možnosťou pôsobenia interakčných vplyvov na posudzovanie stratégií správania v situácii nezamestnanosti.

Nezamestnané ženy a nezamestnaní muži - vnímanie situácie nezamestnanosti

Miroslav Frankovský

Spoločenskovedný ústav SAV, Košice, Slovensko (franky@saske.sk)

Nezamestnanosť nie je len závažným spoločenským problémom, ale aj závažným problémom konkrétnych ľudí. Môže postihnúť kohokoľvek, ale podobne, ako je to napr. pri chorobe, plne si ju uvedomíme, až keď sa dotkne priamo nás. Nezamestnaní sú muži aj ženy, ľudia v rôznom veku, s rôznym vzdelaním, v rôznom sociálnom postavení. Nezavinená strata zamestnania, neúspech pri hľadaní zamestnania ako aj obavy zamestnaných ľudí zo straty zamestnania majú negatívne dôsledky ekonomické, sociálne, psychické aj zdravotné. V prezentovanom príspevku analyzujeme rozdiely vnímania jednotlivých vymedzených dimenzií situácie nezamestnanosti medzi mužmi a ženami a špecifikujeme možné situačno-kontextové súvislosti týchto rozdielov.

5. Muži a ženy ve zdraví a v nemoci

Psychologické rozdíly mezi ženami a muži neexistují

Zbyněk Vybíral

FSS MU Brno (vybiral@fss.muni.cz)

Příspěvek se opírá o výskyt citací a výroků, které dokládají neadekvátní zjednodušování a generalizování „psychologických“ charakteristik žen a mužů v samotné psychologii. Na základě příliš hrubé kategorizace jsou dlouhodobě vyslovovány, tradovány a fixovány psychologicky stěží přípustné konstrukty ženských a mužských vlastností, způsobů prožívání a chování apod. Mnohé kategorizace jsou primárně sociobiologické či antropologické a v řádné psychologii nemají své opodstatnění.

Autor svoji kritickou analýzu opírá o řadu autorů, především o Gordona Allporta a o představitele diskurzivní a sociálně konstrukcionistické psychologie. V sesbíraných citacích tvoří nemalou část rovněž výroky z kontextu psychoterapie. Předběžné třídění výroků o ženách a mužích sleduje výroky potvrzující či typizující to, co je považováno za „normální“, zdravé, nemocné, správné, nesprávné apod.

Muži a ženy v nemoci

Blanka Šestáková a kol.

ARK FN Plzeň (sestakova@fnplzen.cz)

Nemoc je souhrn reakcí organismu na poruchu rovnováhy mezi organismem a prostředím a to jak biologickým, tak psychickým i sociálním. Každá nemoc je provázána omezením a velmi často bolestí. Tento stav jinak zpracovává ženská populace a jinak mužská populace. Prožívání a chování v nemoci je patrné již v dětském věku, kdy se jinak chovají chlapci a jinak dívky. Chlapci méně leží, chtějí být obklopani hračkami a věcmi, s kterými mohou manipulovat. Dívky jsou trpělivější v ležení, raději poslouchají vyprávění a čtení. Obklopují se plyšovými zvířaty a více vyhledávají v nemoci osobu, ke které mohou přilnout. Obecně je známo, že mužská populace lépe snáší stav nemoci způsobené

úrazy, než onemocnění orgánů. Naopak ženská populace se lépe vyrovnává s chorobami orgánů. Onemocnění způsobené úrazy u nich většinou vyvolává dlouhodobější úzkost. Pohlavní diference a prožívání nemoci je i při maligním onemocnění. Při sledování pacientek s maligním onemocněním byla zjištěna větší pasivita jejich partnerů v emočních projevech. Partneři nemocných manželek zabezpečují hlavně technické zázemí, ale obtížně se stylizují do role ošetřovatelů a průvodců nemocného. Při maligním onemocnění muže se ženy stávají ošetřovatelkami a průvodkyněmi jeho emocí. Poskytují nemocnému partnerovi silnou emoční podporu. Vliv na prožívání nemoci jak u mužů, tak i u žen, má i jejich věková kategorie.

Pohybová aktivita a sport v životě mužů a žen

Daniela Stackeová

FTVS UK v Praze (stackeova@ftvs.cuni.cz)

Pravidelná pohybová aktivita má řadu benefitů nejen v oblasti somatické, ale i psychické. V této oblasti je významný rozdíl mezi muži a ženami. Už v oblasti motivace: u žen převažují motivy tzv. estetické (možnost změny vzhledu vlastního těla ve smyslu zvýšení jeho atraktivity), u mužů motivy výkonnostní a sociální (možnost výkonového srovnání, setkávání se při sportu s vrstevníky). Hierarchie motivů se v průběhu ontogeneze mění – do popředí vystupují motivy zdravotní a prožitkové. Rozdíly v motivaci určují i rozdílnou preferenci pohybových aktivit. Stejně tak psychologické benefity pohybové aktivity jsou specifické pro muže a pro ženy. Jedná se především o změnu tělového schématu, a to jak složku kognitivní (vnímání těla), tak emotivní (vztahu k tělu). Ženy vnímají své tělo daleko citlivěji než muži, stejně tak citlivěji ho prožívají při pohybu a volí takové pohybové aktivity, které jim umožňují tuto schopnost rozvíjet. Muži chápou své tělo daleko více jako vnější objekt, prostředek k podání výkonu, uplatnění síly a jsou daleko více výkonově orientováni. Pohybová aktivita může mít i své negativní stránky v podobě jakési „závislosti na pohybu“, která je dnes chápána jako samostatná diagnostická jednotka se všemi znaky závislosti. Tato závislost má svá specifika u mužů i u žen, u obou souvisí se sebezpojetím a jeho krizovým vývojem především v období dospívání.

Špecifiká mužov a žien vo výskyte, zvládaní a dôsledkoch záťažových situácií a ich miesto v prevencii

Mária Bratská

Katedra psychológie, FiF UK Bratislava, Slovensko (madabra@stonline.sk)

Prevenciu nadmernej kumulácie negatívnych dôsledkov záťažových situácií a nadmernej záťaže chápe autorka ako kvalitný adjustačný a socializačný proces so zameraním na znižovanie vplyvov rizikových faktorov na rôznych úrovniach sociálneho systému a tiež so zameraním na rozvoj ochranných faktorov, ktoré napomáhajú zvyšovať kvalitu života každého človeka. Efektívnosť prevencie navrhuje zvyšovať úzkym prepájaním a integrovaným pôsobením čo najširšieho rozsahu jej informačnej, emocionálnej, sociálnej a činnostnej dimenzie.

Odporúča uskutočňovať preventívne aktivity počas celého biodromálneho vývinu človeka (od narodenia po smrť) ako prípravu na život v reálnom kontexte, s akcentom na rozvíjanie ochranných faktorov a konštruktívneho riešenia a zvládania záťažových situácií, vychádzajúc zo špecifik jednotlivých vývinových fáz človeka a jeho chápania ako biopsychosociokulturálnospirituálnej jednoty. Príspevok poukazuje na špecifiká mužov a žien vo výskyte, zvládaní a dôsledkoch záťažových životných situácií v rôznych vekových obdobiach života a ich využití v preventívnych aktivitách.

Stud a zábrany v ženskej sexualitě

Hana Fifková

Sexuologická ordinace, Praha (hankaf@mbox.dkm.cz)

Téma studu a zábran v ženskej sexualitě v klinické praxi. Terminologie. Stručné kazuistiky. Zdroje obtíží: historické, rodinná výchova, rodové biologické faktory, spoločenské stereotypy, individuální.

Rozdíly obrazu depresivního prožívání dle individuální škály subjektivních potíží (ŠIP, N-5) uváděných muži a ženami v ambulantní péči

Jarmila Turbová, Petr Cagaš

Brno (petr.cagas@email.cz)

Sledujeme dlouhodobý subjektivní pohled na příčinu a hloubku depresivního prožívání u mužů a žen při hodnocení jejich vzniku tak, jak nám ji ukazuje při vstupním vyšetření tak jednoduchý dotazník, jako je Škála individuálních příznaků. Konfrontujeme dále tyto subjektivní informace s více strukturovaným klinickým dotazníkem N-5. Zajímaly nás rozdíly v množství a otevřenosti sdělených údajů, hloubce jejich subjektivní závažnosti,

v délce popisu jednotlivých potíží, v pořadí závažnosti problémů a jejich kvalitativního obsahu, v zaměření se na více emoční složku problémů nebo složku somatickou.

Vzhledem k mnohaletým materiálům, které již dlouhodobě analyzujeme, jsme pozorovali zajímavé rozdíly pojetí mezi muži a ženami ve způsobu sebeuposouzení svého aktuálního depresivního stavu.

Zajímá nás dále rozdílný procentuální poměr mezi muži a ženami, kteří vyhledávají ambulantní psychologickou pomoc pro různou úroveň depresivních potíží, jak můžeme v těchto dotaznících zjistit.

Pohľad na životnú spokojnosť závislých od alkoholu

Marta Popelková

Katedra psychologických vied FSV UKF, Nitra, Slovensko (mpopelkova@ukf.sk)

Príspevok sa zameriava na sledovanie životnej spokojnosti, resp. kvality života v skupine 42 mužov a žien závislých od alkoholu. Výsledky zachytené prostredníctvom Dotazníka životnej spokojnosti poukazujú na rozdiely vo vnímaní spokojnosti s vlastným životom v úvode a závere komplexnej protialkoholicej liečby v škále zdravia v smere nárastu spokojnosti a v škále manželstvo a partnerstvo v smere poklesu spokojnosti i na rozdiely vo vnímaní životnej spokojnosti z hľadiska pohlavia.

Sociálne zdroje kvality života u adolescentov s telesným hendikepom

Eva Koubeková

VÚDPaP Bratislava, Slovensko (xvudpapc@savba.sk)

Príspevok je zameraný na analýzu niektorých sociálnych determinánt subjektívne prežívanej životnej spokojnosti adolescentov s telesným postihnutím vo veku 15–20 rokov. Vzhľadom na dominantnú funkciu vzťahov medzi vrstovníkmi a spolužiakmi pri začleňovaní adolescentov do štruktúry inštitucionálnych skupín sme sa zamerali na zistenie úrovne sociálnej akceptácie školskej triedy. Spolu so sociálnou oporou (veľkosť sociálnej siete a subjektívna spokojnosť) zo strany rodiny, priateľov a iných významných osob sme zisťovali podiel týchto sociálnych faktorov na kvalitu života a životnú spokojnosť. Výskumnú vzorku tvorilo 74 adolescentov (36 chlapcov a 38 dievčat) navštevujúcich Gymnázium a Obchodnú školu pre telesne postihnutú mládež. Výsledky prezentujeme v príslušných tabuľkách a grafoch z aspektu interpohlavných rozdielov.

***Výzkum poruch paměti u dlouhodobých uživatelů konopných drog:
předběžné výsledky***

Michal Miovský*, Lenka Miovská, Vladimír Řehan, Eva Šedá
FF UP Olomouc (miovsky@cmail.cz)*

Autoři představují předběžné výsledky výzkumného projektu GAČR č. 406/02/1449A (2002–2004), jehož jedna část byla zacílena na oblast paměťových funkcí u dlouhodobých uživatelů konopných drog. Do studie byli zařazeni pouze dlouhodobí uživatelé této skupiny návykových látek, u nichž byla administrována dotazníková baterie složená z MMPI-2, NEO-PI-R, Wechsler memory, D2 test a Grassiho test organicity. V příspěvku se autoři zaměřují na výsledky testování uživatelů právě prostřednictvím nástroje Wechsler Memory III. Výsledky dlouhodobých uživatelů konopných drog byly v této substudii srovnávány s normou. Nepodařilo se sice prokázat staticky významné zhoršení paměťových funkcí, nicméně tři ze subtestů naznačují mírné zhoršené výkonu, které by mohlo mít vztah právě k užívání konopných drog (ve formě reziduí akutní intoxikace či efektu dlouhodobého užívání).

6. Krize v životě mužů a žen z pohledu pomáhajících profesí

Kriza - model Adlerovskej krátkodobej terapie a otázky rodu

Katarina Ludrovská

FF UK, Bratislava, Slovensko (katarina.ludrovska@fphil.uniba.sk)

Autorka v příspěvku představuje model Adlerovskej krátkodobej terapie. Zaměřuje se na intervence facilitující psychologické vyšetření, odkrývání a reorientaci. Důležitou součástí terapeutické a poradenské práce s klientem v tomto přístupu se může stát explorace utvořených systémů přesvědčení a raných rozhodnutí z dětství být mužem, být ženou. Porozumění tlaku sociálních odkazů prostřednictvím analýzy raných vzpomínek a rozprávání příběhů o narození, může u klientů podpořit osobnostní růst a dobrou předpověď zvládnutí životních krizí.

Rozdíly vnímání zážitku krize v období běhu života mezi muži a ženami z hlediska jeho pozitivního a negativního přijímání

Jarmila Turbová, Petr Čagaš

Brno (petr.cagas@email.cz)

Jednoduchou dotazníkovou metodou, kterou jsme vypracovali pro sledování krizových období klientů v naší ambulanci, jsme chtěli zjistit rozdíly hodnocení životní dráhy mužů a žen, a jejich zpětné posouzení vlivu krizí na následné životní období a rozlišení kvalitativního přijímání krize mezi oběma pohlavími z hlediska pozitivní a negativní. Krizi pojmáme jako pozitivní valutu umožňující klientům rozvoj potenciálního osobnostního růstu.

Zaměřujeme se na sledování:

- a) vrcholu výskytu krizí v určitém období
- b) sledování shod a rozdílů ve věkových kategoriích

- c) druh a kvalitativní rozbor krizových situací
- d) hodnocení délky trvání krizových období a jejich zařazení v období života
- e) neopomeneme přihlédnout při tomto výzkumu ke klinickému obrazu sledovaných klientů

Tento dotazník jsme zadali v jednom časovém období všem klientům naší ambulance.

Ženy a muži v sociální práci

Karel Paulík

FF Univerzita Ostrava (karel.paulik@osu.cz)

Autor se zamýšlí nad otázkou, proč v sociální práci podobně jako v některých dalších pomáhajících profesích založených na osobním vztahu odborníka a klienta vysoce početně převažují ženy nad muži. Přitom uvažuje, zda je možné hledat odpověď v oblasti obecných zvláštností sociokulturního pohlaví sociálních pracovníků/pracovnic označovaného jako gender (podstatně přesahují pohlaví jako biologickou danost v zásadě dichotomicky kategorizovanou) v souvislosti:

- s profesními kompetencemi,
- s motivací pro profesní volbu sociální práce,
- se způsobem hodnocení a prožívání vlastní práce a pracovních podmínek,
- se způsobem vyrovnávání se s pracovními nároky.

Diskursivní analýza se opírá jednak údaje z odborného písemnictví, jednak o výsledky vlastní empirické sondy souboru sociálních pracovníků pracujících s jednotlivými klienty, kteří mají problémy v sociální sféře aktuálně přesahující jejich adaptační potenciál, případně se skupinami takových klientů.

Telefonická krizová intervence a gender

Jana Procházková

Katedra školní a pedagogické psychologie, PedF UK Praha

(jana.prochazkova@pedf.cuni.cz)

Príspevek vychází z diplomové práce Terezy Cimrmannové (2004) a výstupů z workshopu s pracovníky linek důvěry „Muži a ženy na LD – problematika gender“ (Jana Procházková, sněm ČAPLD, Brno 2004). Zabývá se problematikou gender jak na straně pracovníků linek důvěry, tak na straně volajících klientů. Analýza směřuje ke zjištění, že rozdíl v TKI se neodlišují od zjištění problematiky gender v jiných oblastech pomáhajících profesí.

Posuzování následků domácího násilí

Jiří Sedlák
Bílý kruh bezpečí Brno

Psychologická diagnóza následků domácího násilí u nezletilých naráží na četné potíže. V dosavadních definicích chybí některé důležité znaky. Problematika zahrnuje relativně velké množství speciálních poznatků z obou psychologie, pedagogiky, sociologie, endokrinologie, fyziologie, pediatrie, psychiatrie, práva apod. Avšak příznaky nejsou utříděny. Neexistuje koordinace a jednotota ani diagnostických ani terapeutických postupů. Obáváme se, že navržená novelizace trestního zákona § 215 dostatečně nezohledňuje adekvátní řešení fyzických, psychických, sociálních a ekonomických forem domácího násilí. Pro pracovníky, kteří přicházejí do styku s oběťmi, navrhuje vymezení syndrom domácího násilí, který by mohl pomoci diferencovat přestupky a trestné činy zahrnované pod tento pojem.

Psychologické aspekty obětí domácího násilí

Blandína Šramová
FSV UKF, Nitra, Slovensko (bsramova@ukf.sk)

Príspevok sa zaoberá analýzou vybraných psychologických aspektov obetí domácího násilí. Kvantifikácia symptómov psychického týrania a zneužívania žien, viazanosti na partnera, traumatizácie, kvalitatívna analýza prípadových štúdií žien, ktoré sa stali obeťami domácího násilí poukazujú na závažné faktory predikujúce domácí násilie. Analýzou jednotlivých komponentov sme prišli k aspektom, ktoré tvoria základnú osnovu programu so ženami – obeťami domácího násilí.

Psychologie a krizový management

Vivienne Soyková
Ministerstvo zdravotnictví ČR, Praha (Vivienne.Soykova@mzcr.cz)

Databáze dobrovolníků v oblasti psychologie a psychiatrie Ministerstva zdravotnictví, kteří nabídli svou odbornost pro případy mimořádných událostí, pokrývá celou Českou republiku. Přípravovaný projekt nadstavbového vzdělávání bude mít za úkol poskytnout rozšíření odbornosti o specializaci odborníků připravených pomoci po stavech ohrožení, mimořádných situacích až po řešení krizových stavů. Prevence posttraumatických stresových reakcí nebo poruch je hlavním cílem v přístupu k řešení projektu. Tato sféra, ač je zásobena poměrně bohatou odbornou literaturou, byla z různých důvodů v ČR opomíjená. Události po 11.09.2001 jsou však vybízející k řešení odbornou veřejností v oblastech péče o duševní zdraví.

7. Problematika rodu (gender)

Ženská a mužská spiritualita v pohledu hlubinné psychologie

Pavel Říčan
Psychologický ústav AV ČR (rican@site.cas.cz)

Rozdíly mezi psychologií muže a ženy jsou podle Junga dány především archetypovou konstelací, jež determinuje teologii, antropologii, klíčové příběhy a rituály jednotlivých náboženských směrů. Psychologie analyzuje spirituální zkušenost žen a mužů v závislosti na genderových faktorech v představách o božstvech, lidech a dalších bytostech a jejich úlohách jednak v mýtech a příslušných naukách, jednak v individuální i komunitní náboženské praxi. Tato perspektiva bude v referátu aplikována na současnou dynamiku české náboženské scény.

Maskulinita a feminita v dějinách psychologie

Daniel Heller
PsÚ AV ČR (heller@site.cas.cz)

V historicko-psychologickém příspěvku se autor zabývá maskulinitou a feminitou v dějinách psychologie od antiky, přes středověk a novověk až do současnosti. Analyzuje rodovost pojmů psyché, anima, eros, thanatos, život a smrt v dějinách evropského filosofického a psychologického myšlení, včetně rozdílů mezi evropskými jazyky. Uvádí příklady obrazů mužů a žen v učení psychologů a psychologůvek, v psychologických školách, směrech a systémech.

Genderová zúvisť a identita

Jan Poněšický
Německo

Úvaha nad tézi: Patriarchární panství mužů je výsledkem jejich závisti mateřské plodnosti.

Základní lidský konflikt: bipolarita mezi separací a individuací na jedné straně a opětovným spojením na straně druhé. Genderová identita muže. Manipulace žen. Téma moci ve vztahu.

Moudrost muže a ženy ve vzájemném vztahu. Touha člověka mít to, co nemá, nebo být tím, jímž není. Integrace druhé stránky osobnosti.

[neautorský abstrakt]

Žena a muž ako evolučný tandem - vzťah ženy a muža z pohľadu evolučnej metapsychológie

David Lupták
ÚxP SAV Bratislava, Slovensko (expdvd1@savba.sk)

Evolučný vývoj je komplexný mnohoúrovňový fenomén, ktorý zahŕňa pravdepodobne všetky doteraz poznané oblasti reality a odohráva sa rovnako na jej mikro-úrovniach ako aj makroúrovniach. Za jeho základ možno považovať kontinuálnu interakciu minimálne dvoch komplementárnych, funkčne asymetrických evolučných médií, ktoré spoločne vytvárajú komplexný systém – tzv. evolučný tandem. V ontogenetickej rovine, chápanej ako subordinovaná úroveň fylogénzy, môžeme ženský a mužský rod, resp. ich vzťahovú interakciu chápať ako už spomínaný evolučný tandem, ktorý sleduje svoju jedinečnú vývojovú trajektóriu, hľadá a nachádza svoje optimálne, dynamicky stabilné usporiadanie, vyrovnáva sa so spontánne sa vynárajúcimi fluktuáciami, zvláda vyskytujúce sa turbulencie a snaží sa udržiavať svoju vlastnú otvorenosť a evolvabilitu – schopnosť ďalšieho progresívneho či evolučného vývoja.

Niektoré vybrané aspekty meniacej sa identity žien v našich podmienkach. Pokus o prepojenie teoretických vysvetlení a niektorých výskumných zistení

Magda Petrjánošová
Bratislava, Slovensko (petrjanosova@onlinehome.de)

Súčasná doba sa dá s určitými výhradami aj v našich slovenských podmienkach nazvať post-modernou, neskorou alebo druhou modernou. Tieto príbuzné koncepty sa snažia

vysvetliť komplexnú súčinnosť takých trendov ako globalizácia, individualizácia, pluralizácia, komputelizácia a virtualizácia, a ich vplyv na každodenný život. Jedným z dôležitých dôsledkov je meniace sa chápanie subjektu a jeho osobnej identity. Zaujíma nás, ako sa to ukazuje špeciálne na identite žien, hlavne vzhľadom na postupujúcu emancipáciu a to v našich špecifických spoločensko-politicko-kultúrnych podmienkach postsocialistickej stredoeurópskej krajiny. Pokúsime sa aplikovať teoretické vysvetlenia z našej aj zahraničnej literatúry na praktické výskumné zistenia, získané z fókusových skupín, individuálnych rozhovorov a analýzy vybraných tlačených aj na internete uverejnených článkov a diskusií, ktoré spustili.

Muži a ženy v zrcadle diplomových prací

Iva Štětovská

FF UK Praha (iva.stetovska@ff.cuni.cz)

Přehledové sdělení o genderové problematice, jak ji reprezentují diplomové práce předložené a obhájené v průběhu posledních sedmi let na pražské katedře psychologie FF UK.

Některé osobnostní charakteristiky ve světle dimenze feminity a maskulinity

Luděk Kazda

Brandýs nad Labem (kazda.l@tiscali.cz)

Zpravidla předpokládáme u žen a mužů zavedené vzorce chování, vyplývající z jejich pohlaví. Moje zkušenosti ukazují na to, že v populaci se vyskytuje nemalé množství maskulinních žen a femininních mužů. To vede k mnoha omylům, zejména ve vztazích. Očekávané jednání (jako muž či žena) se nedostaví. Samozřejmě to vytváří i osobní problémy, pokud není jedinec s tímto faktem seznámen a vyrovnán. Projevuje se to zejména v psychické stabilitě, v prožitkovosti, emocionálnosti a korektivnosti jednání. Diagnostikovat je lze standardními metodami, ale i projektivními technikami.

Morálne perspektívy mužov a žien: rovnakosť či odlišnosť?

Petra Lajčiaková

FSV UKF, Nitra, Slovensko (plajciakova@ukf.sk)

V našom príspevku sa zaoberáme problematikou výsostne aktuálnou, v súčasnej odbornej pedagogicko-psychologickej literatúre pomerne často pertraktovanou, ale v našich podmienkach relatívne málo výskumne rozpracovanou. Svoju pozornosť sme upriamili na problematiku zrelosti morálnych úsudkov jednotlivca, nakoľko v súčasnej dobe už nie

je možné prehliadať morálny rozmer osobnosti človeka, zvlášť muža a ženy. Vzájomnej komparácii sme podrobili úroveň morálneho usudzovania v kontexte interpohlavných rozdielov, sledovanú pomocou svetovo rozšíreného testu morálnej kompetencie. Aj keď ide len o čiastkové výsledky širšie koncipovaného výskumu, napriek tomu získané údaje predstavujú podnetné poznatky z hľadiska sledovaného problému morálky mužov a žien.

Altruizmus mužů a žen v ČR a společenské stereotypy

Petr Bakalář
Praha (bakalar.petr@volny.cz)

Príspevok analyzuje konkrétni rozdiely v prosociálnom chovaní mužů a žen (darování krve, příspěvky na různé nadace, almužny žebřákům) a zjištěná fakta porovnáva s gender stereotypy, které autor získal na základě anketního šetření mezi různými skupinami respondentů. Ukazuje se, že existuje něco jako bipolární tendence myšlení – muži se dopouštějí více asociálních činů, ergo nebudou se angažovat v prosociálním chování. Tato schematizace poněkud zkresluje skutečnost.

Predstavy žiakov 8. ročníka ZŠ o pohlavných rolách, partnerských vzťahoch a sexualite

Monika Gregussová, Daniela Morvayová
VÚDPaP, Bratislava (monika.gregussova@centrum.cz)

V našom výskume nás zaujímali predstavy pubescentov o pohlavných rolách, partnerských vzťahoch a ich vedomosti o sexualite a antikoncepcii. Vzorku tvorilo 100 žiakov 8. ročníkov ZŠ. Kvalitatívne sme analyzovali ich odpovede v dotazníku, ktorý tvorili nedokončené vety, otvorené otázky a výroky, ku ktorým sa žiaci mali vyjadriť. Potvrdila sa naša hypotéza, že pubescenti majú stereotypné ponímanie ženskej a mužskej roly a skreslené predstavy o partnerských vzťahoch. Žiaci prejavili záujem diskutovať o tejto problematike. Naše zistenia môžu slúžiť ako východisko pre tvorbu programu výchovy k manželstvu a rodičovstvu.

Zvládání rozchodu - rozdíly mezi muži, ženami, opouštěnými a opouštějícími

Jana Brzkovská
FF UP Olomouc

Práce se věnuje otázkám, které souvisejí se situacemi psychosociálního stresu a možnostmi jejich zvládání. Zaměřuje se na oblast partnerských vztahů, problémů, které se ve

vztazích vyskytují a zejména na situaci rozchodu. Výzkumná část práce zkoumá na vzorku 68 studentů VŠ (47 žen, 21 mužů, prům. věk 22 let) rozdíly mezi sledovanými skupinami (muži/ženy, opouštějící/opouštění) v situaci po rozchodu s partnerem, s nímž chodili nejméně 6 měsíců. Použitými testovými metodami byly Sternbergova škála tří druhů lásky, Blumenthalova škála sociální opory a Rosenbergova škála sebehodnocení. Kvalitativní analýzou jsou mapovány nejčastější příčiny partnerských rozchodů a faktory, které mají největší pozitivní vliv při zvládnání rozchodového a porozchodového období.

Statistické porovnání skupiny žen a mužů neprokázalo významné rozdíly ani v jedné ze sledovaných proměnných. Rozdíly mezi skupinou opouštějících a opouštěných osob byly významné ve škále sebehodnocení a ve složce lásky „vášeň“ a „oddanost“. Okolnosti rozchodu (to, zda je člověk iniciátorem) měly větší vliv na způsob jeho zvládnání než faktor pohlaví. Nejčastěji zmiňované příčiny rozchodů byly *rozdílnost povah a názorů, nevěra, ochladnutí citů, nedostatečné projevování citů*, pomocné faktory zvládnání byly: *přátelé, přehodnocení (sebe, partnera, vztahu), nový partner...*

Maskulinní a femininní aspekty v Psychologickém průvodci Prahou

Petr Bakalář

Praha (bakalar.petr@volny.cz)

Příspěvek se zabývá tím, jak Pražané vnímají významná pražská místa (Karlův most, Hradčany) a oblasti (Žižkov, Vinohrady) z hlediska maskulinity a femininity. Data získaná na základě anketního šetření mezi různými skupinami respondentů jsou analyzována ve vztahu k různým proměnným jako pohlaví respondenta a sympatičnost toho kterého místa (např. jsou místa, která jsou hodnocena jako výrazně femininní také hodnocena jako sympatická?).

Rozdíly ve vnímání a posuzování rizika u mužů a žen v souvislosti se sportem

Pavel Hytha, Petra Krásová

FTVS UK v Praze (p.hytha@seznam.cz)

Předkládáme pilotní výzkumný projekt zaměřený na postihnutí vnímání a posuzování rizika spojeného s pohybovou aktivitou ve sportovní dimenzi. Výzkum byl proveden na vzorku 83 studentů FTVS UK. Byla provedena kvalitativní analýza odpovědí v semi-strukturovaném dotazníku. Data byla kvantifikována a archivována pomocí softwaru CDC EZ-Text 3.0. Zároveň byla administrována pilotní verze české verze dotazníku „Risk Taking Measure“ (Dählback, 1990) a modifikovaná podoba dotazníku „Opinion Questionnaire /Choice Dilemas Procedure II.“ (Kogan, Wallach 1964). Rozdíl skóre v těchto dotaznících měl odhalit vztah mezi vnímáním rizika a jeho posuzováním.

Současná spirituální orientace mužů a žen - empirická studie

Pavčina Janošová
PsÚ AV ČR (janosova@htf.cuni.cz)

Výzkum spirituality byl zaměřen na studenty českých vysokých škol různých oborů. Za tímto účelem byl vytvořen originální dotazník spirituality (Řičan, Janošová). Faktorová analýza naznačila přítomnost čtyř nezávislých faktorů, jež byly označeny jako transcendentálně-mystický, ekologický, morální a faktor sounáležitosti. Analýza variance naznačila, že muži a ženy jsou spirituálně oslovováni odlišnými tématy a že jejich spirituální zkušenost je různě situačně determinována.

Ženská verzus mužská agresia na cestách

Iveta Jeleňová, František Baumgartner
Spoločenskovedný ústav SAV, Košice, Slovensko (ijelenov@saske.sk)

Nedávne celoslovenské dopravnobezpečnostné akcie zamerané proti agresívnym vodičom a bezohľadnej jazde poukazujú na eskaláciu tohto typu správania na našich cestách. Aby sme porozumeli tomuto fenoménu, potrebujeme vedieť, čo motoristov pri šoférovaní provokuje, aby cítili hnev a potom ho vyjadrili vo forme agresie. Príspevok ponúka pohľad na správanie vodičov a vodičiek v rôznych bežných dopravných situáciách.

Iracionalita a anxieta mužov a žien: podobnosti a rozdiely

Jana Kordačová
ÚexP SAV, Bratislava, Slovensko (expsjkor@savba.sk)

Predmetom príspevku bude analýza podobností a rozdielov, ktoré vykázali študenti a študentky bratislavských stredných škôl v miere iracionálnych presvedčení Ellisovho typu a v prežívaní strachu. Použili sme dve pôvodné slovenské metódy: Škálu iracionálnych presvedčení - IPA (O. Kondáš, J. Kordačová) a Škálu klasických strachov, sociálno-situačných strachov a trémy - KSAT (O. Kondáš). Medzipohlavné porovnanie sme uskutočnili jednak v celkovom dosiahnutom skóre oboch škál, ako aj v ich jednotlivých subškálach. Na pozadí preukázanej súvislosti iracionálnych presvedčení s anxiétou sme medzi mužmi a ženami nášho výberu zároveň zistili signifikantné rozdiely v celkovej miere prežívaného strachu (i väčšine jeho typov), čo sa však nepotvrdilo pri iracionalite, kde sme významné medzipohlavné rozdiely zaznamenali iba v perfekcionizme. Výsledky dopĺňa frekvenčná analýza odpovedí v oboch porovnávaných skupinách.

Vplyv hostility a depresivity na stratégie zvládania v medzipohlavnom kontexte

Luba Medved'ová

VÚDPaP, Bratislava (medvedka@nextra.sk)

V príspevku sú analyzované rozdiely medzi chlapcami a dievčatmi v premenných depresivity a hostility a ich súvislosti so stratégiami zvládania. U dievčat zisťujeme vyššiu úroveň depresivity v porovnaní s chlapcami, avšak oproti očakávaniu nezisťujeme vyššiu úroveň hostility u chlapcov. Výsledky hovoria o významnom vplyve premenných depresie a hostility navzájom a podobnom efekte obidvoch dimenzií na stratégie zvládania, tento vplyv však vykazuje určitú variabilitu v závislosti od pohlavia a úrovne skúmaných premenných. V súlade s očakávaním zisťujeme negatívny vplyv depresie a hostility na stratégie zvládania, konkrétne trend k poklesu efektívnych stratégií zvládania a nárast neefektívnych (pasívnych) stratégií zvládania, oveľa výraznejší u dievčat. Výskumný výber tvorili žiaci 6.7. a 8. ročníka bežných škôl.

Medzipohlavné rozdiely a súvislosti vlastností osobnosti s výchovou v rodine v rannej adolescencii

Luba Medved'ová

VÚDPaP, Bratislava, Slovensko (medvedka@nextra.sk)

V príspevku sú analyzované medzipohlavné rozdiely a vzťahy vlastností osobnosti (Big Five) s percepciou výchovy rodičov v ranej adolescencii. Výsledky analýzy variancie ukazujú u dievčat (v porovnaní s chlapcami) signifikantne vyššiu úroveň dimenzií prítivnosť a neurotizmus. V percepcii výchovného prístupu rodičov sme zistili, vyššie požiadavky na chlapcov zo strany oboch rodičov, ale aj o vyššiu toleranciu voči nim. Pre dievčatá je v tomto vývinovom období (v našom výbere) príznačná vysoká zraniteľnosť a vnímavosť na negatívne výchovné prejavy najmä zo strany otca, i keď vyššiu úroveň negatívnych prejavov a požiadaviek rodičov na dievčatá v porovnaní s chlapcami nezisťujeme. Výskumný výber tvorili žiaci 6., 7. a 8. ročníka bežných škôl, 97 chlapcov a 100 dievčat.

Emocionálne prežívanie víťazstva a prehry vo svete mužov a žien

Erika Kováčová

Katedra psychologických vied, FSV UKF, Nitra, Slovensko, (erikakovacova@pobox.sk)

Definície súťaživosti. Emocionálne stavy sprevádzajúce súťaživé správanie. Cieľom výskumu bolo identifikovať a deskriptívne popísať emocionálne prežívanie súťaživosti u mužov a žien a emócie, ktoré súťaživá interakcia v nich evokuje v prípade víťazstva a prehry. Výskumu sa zúčastnilo 168 probandov, študentov stredných škôl v Nitre a Se-

redi, z toho 67 chlapcov a 101 dievčat. Použitá metodika: Dotazník súťaživého správania (verzia pre študentov stredných škôl, M. Fülöp, 2003).

Faktory víťazstva medzi mužmi a ženami: Narcistický pôžitok, Radosť aktivujúci faktor, Sociálna opatrnosť. Faktory prehry medzi mužmi a ženami: Smútok, Sebakpodcenenie, (De)aktivačný faktor, Agresivita voči víťazovi.

[neautorský abstrakt]

Sexuálne biografie mužov a žien

Dagmar Švihelová*, Martina Hrozenká
FSV UKF Nitra, Slovensko (dsvihelova@ukf.sk)*

Stav dostupných poznatkov o ľudskej sexualite môže byť v mnohých oblastiach charakterizovaný ako nepostačujúci a neúplný. Výskumné práce o sexualite v minulosti vy- zdvihovali kvantitatívne merania sexuálnych spôsobov správania sa a postojevých vzorcov. Málo pozornosti bolo venované téme, ako prebieha sexuálna biografia jednotlivcov, čo muži a ženy sexuálne prežívajú, ako sa správajú v partnerských vzťahoch a čo si želajú, ako sa vyvíja ich sexuálny životopis. V našom príspevku sa zameriavame na sexuálne skúsenosti mužov a žien mladšieho dospelého veku, ktoré sme sa snažili na základe ich subjektívnych výpovedí o sexuálnom živote konštruovať do typov sexuálnych biografii. Identifikujeme oblasti, ktoré majú špecifický biografický význam pre mužov a ženy v ich sexuálnom životopise. Mužské aj ženské sexuálne biografie vyplývajú zo sociálneho priestoru, v ktorom sa ženská a mužská sexualita má, môže a musí rozvíjať.

Tvorivé vnímanie sveta očami mužov a žien

Eva Szobiová
Katedra psychológie, FiF UK, Bratislava, Slovensko (eva.szobiova@fphil.uniba.sk)

Štúdia sa venuje podobnostiam a odlišnostiam v kresebnom spracovaní rovnakých pod- netov z testov tvorivého myslenia mužmi a ženami. Zo súboru 489 maturantov – študentov gymnázií a stredných škôl, sme vybrali dve skupiny: najtvorivejších mužov a najtvorivejšie ženy podľa výkonov v Torranceho figurálnom teste tvorivého myslenia (Jurčová, 1984) a podľa kritérií Urbana a Jellena (Urban, 1991) v nimi skonštruovanom Teste tvorivého myslenia TSD-Z. Výkony oboch skupín sa porovnávali nielen kvantitatívnymi postupmi pomocou štatistickej analýzy, ale analýza kresieb sa sústredila na špecifiká a kvalitatívne charakteristiky v spracovaní podnetov mužmi a ženami.

Příběhy psané 11letými dětmi

Jan Vančura

FSS MU Brno (vancura@centrum.fss.muni.cz)

V *Centru výzkumu vývoje osobnosti a etnicity* se v rámci longitudinálního výzkumu zabýváme příběhy napsanými jedenáctiletými dětmi. V průběhu komplexního vyšetření dostávají děti za úkol napsat příběh o stromu, který právě nakreslily. Analýza textů principiálně vychází ze srovnání textů mezi sebou a z jejich porovnání s údaji, které máme o autorech k dispozici z jiných metod. Polarita mužské a ženské role je v příspěvku nahlížena ve dvou rovinách: v hledání odlišností mezi texty jedenáctiletých dívek a chlapců, a dále v hledání souvislosti mezi rodinným prostředím resp. výchovným působením otce a matky a charakteristikami textů. Obě zmíněné roviny jsou předmětem statistické analýzy.

Analýza vnímania skupinovej atmosféry a zážitku komunity v priebehu SPV

Marta Začková, Marta Popelková*

FSV UKF v Nitre, Slovensko (mpopelkova@ukf.sk)*

Príspevok sa zameriava na analýzu skupinovej atmosféry (prostredníctvom Kollárikovej Škály skupinovej atmosféry) a zážitku vnímania komunity (prostredníctvom dotazníka Vnímania zážitku komunity) v priebehu výcvikového programu u vysokoškolských študentov sociálnej práce.

Optimálna hladina stimulácie a jej motivačné atribúty

Lubor Pilárik*, Ivan Sarmány-Schuller**

Katedra psychologických vied FSV UKF Nitra (lubor pilarik@stonline.sk)*

ÚexP SAV, Bratislava, Slovensko (expssarm@savba.sk)**

Použitím dotazníkových metód sme študovali vzťah a možný efekt behaviorálneho aktivačného a behaviorálneho inhibičného systému, maladaptívnych štýlov rozhodovania v konfliktnej situácii (presúvanie zodpovednosti, prokrastinácia a hypervigilancia), a sebaúčinnosti na vyhľadávanie stimulácie. Výskumnej vzorke 214 študentov gymnázia (98 chlapcov a 113 dievčat, priemerný vek 17.2) sme administrovali: Škálu vyhľadávania stimulácie (SSS - forma IV.; Zuckerman, 1994); Dotazník senzitivity k trestu a senzitivity k odmene (SPSRQ; Torrubia et al., 1993); Melbournský dotazník rozhodovania (MDMQ; Mann et al., 1997) a Škálu všeobecnej úspešnosti (GSES; Košč, Heftyová, 1992). Výsledky potvrdili naše hypotézy nasledovne. Zistili sme, že vyhľadávanie stimulácie je v pozitívnom vzťahu so senzitivitou k odmene, že vyhľadávanie dobrodružstva a nebezpečia (TAS) je v negatívnom vzťahu so senzitivitou k trestu v skupine chlapcov,

a v pozitívnom vzťahu so sebaúčinnosťou v skupine dievčat, a že senzitivita k trestu pozitívne koreluje s maladaptívnymi štýlmi rozhodovania (presúvaním zodpovednosti, prokrastináciou a hypervigilanciou). Výsledky interpretujeme z aspektu motivačných prediktorov vyhľadávania stimulácie.

Optimismus jako pozitivní iluze u současných adolescentů

Jaroslava Blížkovská-Dosedlová*, Helena Klimusová*, Martin Jelínek**,
Marek Blatný**

Psychologický ústav FF MU v Brně (jaro@phil.muni.cz)*

Psychologický ústav AV ČR v Brně**

Studie se zaměřuje na zpracování dílčího úkolu výzkumného projektu podporovaného GAČR Předpoklady životní spokojenosti současné adolescentní mládeže: osobnost, hodnoty a společenské perspektivy (reg. č. 406/02/1040).

Cílem předloženého příspěvku je pokusit se zmapovat existenci systematické chyby v nahlížení vlastní budoucnosti ve směru jejího pozitivního zkreslení.

Studenti všech typů středních škol na jižní Moravě (N = 841) srovnávali pravděpodobnost, že prožijí určité životní události (pozitivní a negativní), s pravděpodobnými šancemi na prožití těchto událostí u svých vrstevníků stejného pohlaví a stejného typu střední školy. Optimistické zkreslení se projeví v případě, že většina studentů bude pokládat svoji pravděpodobnost prožití negativních událostí za nižší než u svých vrstevníků (nebo pravděpodobnost prožití pozitivních událostí za vyšší). Jestliže se průměrné hodnoty těchto srovnávacích odhadů budou významně lišit od nuly ve směru optimismu, můžeme to chápat jako nerealistické hodnocení budoucnosti (optimismus jako pozitivní iluze) a hodnotu průměru lze chápat jako míru velikosti optimistického zkreslení. Pomocí analýzy opakovaných měření Obecného lineárního modelu (Repeated Measures GLM) jsme ověřili statistickou průkaznost rozdílů v odhadech šancí vlastních a vrstevnických i rozdílů mezipohlavní. Existenci systematické chyby v nahlížení vlastní budoucnosti ve směru optimismu jsme prokázali.

8. Současné dění v náhradní rodině péči

Teoretická východiska pěstounské péče

Jarmila Koluchová
Olomouc

Sdělení se zabývá teoretickými východisky současné pěstounské péče v České republice a jejích nových navrhovaných forem. Jsou prezentovány výsledky českých dlouhodobých výzkumů dětí v pěstounské péči a pěstounských rodin. Ty potvrzují terapeutický potenciál pěstounských rodin, reparabilitu psychické deprivace, možnost vzniku hlubokých vzájemných vztahů mezi pěstouny a přijímanými dětmi. Psychické potřeby přijímaných dětí, zvláště potřeba otevřené budoucnosti neboli životní perspektivy, jsou optimálně uspokojovány v dlouhodobé pěstounské péči. Pěstounství je v ní na úrovni pravého rodičovství na psychologickém základě.

Reflexe současného dění v náhradní rodinné péči – k diskusi o nových modelech pěstounské péče

Irena Sobotková
Katedra psychologie FF UP, Olomouc (sobotkoi@ffnw.upol.cz)

Příspěvek je pokusem o zmapování současné poměrně nepřehledné situace v oblasti náhradní rodinné péče. Shrnuje návrhy na změny koncepce stávající NRP. Podává přehled nejdůležitějších aktivit nestátních organizací i státních institucí v této oblasti za poslední dva roky (diskuse v tisku, v Poslanecké sněmovně, činnost pracovní skupiny NRP při ministerstvu práce a sociálních věcí aj.). Důraz je kladen na psychologické aspekty náhradní rodinné péče, nikoli např. na legislativní úpravy nebo ekonomickou stránku. Se snahou o nestranný nadhled bude zmíněn např. model „profesionální“ či „podpůrné“ pěstounské péče a jeho proměny v čase. Zájemci o rodinnou problematiku budou seznámeni s vybranými okruhy, které byly vypracovány jako podklad pro tvorbu Národního programu

podpory rodin s dětmi. Problematika rodiny je právě letos velmi aktuální, protože rok 2004 byl vyhlášen 10. výročím Mezinárodního roku rodiny.

Rodina sv. Zdislavy jako jedna z nestátních forem péče o pěstounské rodiny

Jaroslava Šalomová
Rožnov p. R. (jarkasal@centrum.cz)

Příspěvek seznamuje posluchače se vznikem a posláním občanského sdružení, které navazuje na dlouhouletou a osvědčenou tradici pěstounské péče v České republice. Sdružení klade důraz na náhradní rodinu jako pevný a stálý zdroj bezpečí a jistoty pro děti, jejichž biologičtí rodiče ve své roli selhali. Usiluje o systematickou, všestrannou a odbornou péči o rodinu po převzetí dítěte v úzké spolupráci se státními orgány. Sdružení také cíleně vytváří širší společenství rodin se stejným zaměřením, čímž vytváří prostor pro předávání cenných vzájemně obohacujících zkušeností.

Zpráva o realizaci projektu Centra náhradní rodinné péče v Pardubickém kraji

Zdeňka Roušarová
Hradec Králové (zdenka.rousarova@email.cz)

Tento příspěvek pojednává o projektu Centra náhradní rodinné péče, který je realizován občanským sdružením Amalthea. Projekt reaguje na aktuální potřeby rodin, které přijaly nebo se rozhodly přijmout dítě do péče. Zaměřím se na potřebu dlouhodobé a kontinuální odborné péče o tyto rodiny, budu informovat o prvních zkušenostech ze setkání pěstounských rodin z Pardubického kraje.

Dále budu hovořit o možnostech spolupráce mezi jednotlivými soukromými a veřejnými organizacemi, které poskytují služby v oblasti náhradní rodinné péče. V rámci tohoto projektu se snažíme o partnerský a otevřený přístup jak k rodinám, tak k organizacím působícím v oblasti péče o rodinu. Usilujeme o větší propojení a komplexnost služeb v této sféře. Občanské sdružení Amalthea se chce výhledově věnovat také pomoci rodinám v obtížných životních situacích.

Chtěli bychom dítě - jaká jsme rodina?

Dana Štěrbová
FTK UP Olomouc (sterbova@ftknw.upol.cz)

Příspěvek se zabývá aspekty vhodného rodinného prostředí pro umístění dítěte do současných forem náhradní rodinné péče. Vychází z praktických zkušeností psychologického

posuzování žadatelů o náhradní rodinnou péči na pracovišti sociálně právní ochrany dětí Olomouckého kraje. Konkretizuje jak psychické potřeby dětí, tak dospělých (biologická rodina, náhradní rodina, případně ústavní zařízení) z hlediska optimálního vývoje osobnosti dítěte a systému, do kterého vstupuje. Získané poznatky budou dokumentovány kazuisticky.

9. Psychodiagnostika

Psychodiagnostická činnost v jednotlivých oblastech české psychologie

Mojmír Svoboda

PsÚ FF MU Brno (svoboda@phil.muni.cz)

Příspěvek seznamuje s projektem a průběhem rozsáhlého tříletého výzkumu stavu psychodiagnostiky v České republice. Cílem výzkumu, který probíhal v letech 2001–2003, bylo zmapování používaných, postrádaných a neakceptovaných psychodiagnostických metod ve všech oblastech aplikované psychologie i ve výzkumu. Cílem příspěvku je nejen poskytnout stručný přehled o rozložení a dostupnosti psychologických služeb na území České republiky, ale také vyvolat diskusi na dané téma u odborné veřejnosti.

Perspektivy psychodiagnostiky v České republice

Pavel Humpolíček

PsÚ FF MU, Brno (hump@phil.muni.cz)

Příspěvek navazuje na předcházející a je specifickým výběrem z velkého množství dat získaných v rámci grantového projektu číslo 406/01/1076 GAČR s názvem „Zjištění stavu, potřeb a perspektiv psychologické diagnostiky v České republice“. Zaměřuje se, mimo jiné, na přehledné znázornění rozložení a dostupnosti psychologických služeb na území České republiky či na perspektivy a potřeby psychodiagnostiky v té podobě, jak jsou vnímány reprezentativním vzorkem českých psychologů.

Osobnost žen a osobnost mužů ve světle NEO osobnostního inventáře (NEO-PI-R)

Martina Hřebíčková
PsÚ AV ČR, Brno (martina@psu.cas.cz)

Příspěvek obsahuje informace o NEO osobnostním inventáři (NEO-PI-R) P.T. Costy a R. R. McCrae. Metoda je určena k diagnostice pěti obecných a široce pojatých dimenzí osobnosti – neuroticismu (N), extraverte (E), otevřenosti vůči zkušenosti (O), přívětivosti (P) a svědomitosti (S) reprezentovaných třiceti dílčími osobnostními charakteristikami (šest pro každou z pěti dimenzí). NEO inventář existuje ve dvou formách – forma S je určena pro sebeposouzení a formu J lze využít pro posouzení jiným. V příspěvku budou zmíněny údaje o ověřování české verze metody a jejím uplatnění v poradenské, pracovní a klinické psychologii.

Test rodinného systému (FAST) – připravovaná metoda rodinné diagnostiky

Irena Sobotková
Katedra psychologie FF UP, Olomouc (sobotkoi@ffnw.upol.cz)

V příspěvku je stručně představen Test rodinného systému (v orig. Family System Test), který je v současné době připravován k vydání v české verzi v nakladatelství Testcentrum Praha. Autorem testu je švýcarský psycholog Thomas Gehring. Test je v zahraničí již osvědčeným nástrojem rodinné diagnostiky, vyšel poprvé v Německu roku 1993. Je to metoda rychlá, efektivní, přináší řadu diagnosticky cenných informací o základních dimenzích rodinného soužití (koheze, hierarchie, rodinné hranice). Test rodinného systému je dostatečně variabilní nástroj. Může být administrován individuálně, na úrovni celé rodiny nebo jejích subsystémů. Testový materiál tvoří schematické figurky a šachovnicové pole. Test je vhodný pro výzkum, poradenskou i klinickou praxi; pro diagnostiku, plánování intervence i k hodnocení účinnosti rodinné terapie. Výhodou je, že je použitelný už od 6 let věku a pro různé typy rodin. Předpokládáme, že Test rodinného systému výrazně posílí oblast rodinné diagnostiky, jelikož kvalitních metod, určených primárně pro diagnostiku rodiny, máme poskrovnu. Test vychází ze systémového přístupu k rodině, odpovídá současným vědeckým poznatkům i potřebám odborné praxe.

Systém EOS J. Kuhla: Assessment a rozvíjení osobnostních kompetencí

Josef Švancara

PsÚ FF MU, Brno (svancara@phil.muni.cz)

EOS (Julius Kuhl, Wilfried Henseler, 2003) je nový systém assessmentu, který zahrnuje široký rozsah funkcí osobnosti a jejich interakcí: kognitivní styl (např. analytický, uvážlivý, nedůvěřivý, kritický, sebekritický), afektivní dispozice a temperament (např. senzibilní, robustní, veselý, dráždivý, činorodý, utlumený), motivaci (vědomé cíle a nevědomé motivy: výkon, vztah, prosazování; diskrepance mezi vědomými cíli a nevědomými motivy, individuální přeměny ve třech motivačních oblastech), seberegulaci (rozhodování a vytyčení cílů, přemístění cílů, identifikace s cíli, zvládnání neúspěchu, tolerance na zátěž).

Tento systém vývojově orientovaného skenování se zaměřuje spíše na odkrývání lidských zdrojů než na deficity. Je zakotven v komplexní teorii osobnosti (J. Kuhl: PSSI, 2000). Pomocí 360° skenování pomáhá po zhodnocení stovky funkčních komponent osobnosti nalézt vhodná, pokud možno jednoduchá pro řešení výběru pracovníků, pro cíle coachingu, individuální péče o rozvíjení kompetence klienta a indikovaného speciálního tréninku.

Specifika stavby scény u dětí s poruchami chování - Scénotest

Pavel Humpolíček

PsÚ FF MU, Brno

Scénotest patří k projektivním psychodiagnostickým metodám. Svým aplikačním zázemím spadá do oblasti diagnostiky a terapie hrou a jeho využití je nejen diagnostické, ale i terapeutické. V letošním roce (2004) byl uskutečněn výzkum, který se zaměřoval na specifika scén dětí a dospívajících, kteří mají potíže s chováním. Výzkum se zabýval jak charakteristikami formální a obsahové analýzy vystavěné scény tak dalšími klinickými diagnostickými vodítky (pozorováním chování; analýzou produktu činnosti - např. vyprávění příběhu, kresba; základními anamnestickými údaji apod.). Příspěvek je stručnou prezentací zjištěných skutečností, včetně základní interpretace a námětů pro další výzkum či diskuzi k danému tématu.

Koláž jako projektivní prostor

Marie Lhotová, Miroslav Huptych
Praha (marie.lhotova@volny.cz, huptych@seznam.cz)

Příspěvek seznamuje s podobou arteterapeutické projektivní metody receptivně-interpretační práce s koláží autora – arteterapeuta Miroslava Huptycha. Kromě popisu struktury projektivního materiálu vymezi její diagnostický a terapeutický potenciál včetně komentáře k možnostem jejího praktického využití a zacházení s ní. Představí též krátkou ukázkou konkrétní práce s klientem.

Postoje k práci a škála postojů k práci

Luděk Kolman*, Pavel Michálek, Hana Chamoutová, Kateřina Chamoutová
Provozně ekonomická fakulta ČZU, Praha (kolman@pef.czu.cz)*

Referát uvádí výsledky aplikace dotazníku postojů k práci na soubor několika set obyvatel České republiky v produktivním věku a převážně mužů. V souboru jsou zahrnuty nejrůznější kategorie obyvatel co se týče zdrojů příjmů a zaměstnání, vzdělanostních úrovní i velikosti sídla, kde žijí. Výsledky ukazují, že postoje k práci u této části české populace jsou výrazně pozitivnější, než se někdy předpokládá. Data byla zpracována pomocí faktorové analýzy a výsledky vykazují možnost konstruovat specifickou škálu postojů k práci, kterou by bylo možné využít v dalších výzkumech.

Nové přístupy k analýze dat osobnostních dotazníků

Bohumír Chalupa
Brno

V posledních letech nás zaujala problematika celkového profilu osobnosti, která byla dosud řešena jen zcela okrajově. Vycházeli jsme ze zkušeností a výzkumných dat, které jsme získali u nás konstruovaného dotazníku EDONE (Chalupa, 1969), jehož obsah se v mnohém přibližuje jednak Cattellovu dotazníku 16 PF, jednak Learyho dotazníku ICL. Budeme referovat o těchto tématech:

- a) o dvojí analýze korelační matice dotazníku EDONE, který obsahuje 14 škál,
- b) o výsledcích srovnávací analýzy škál EDONE se škálami Cattellova 16 PF a s jinými dotazníky,
- c) o měření podobnosti celkového profilu škál EDONE, stanovení deviačního skóre profilu s ohledem na skupinu normálních osob

- d) o analýze typových zvláštností u osob s extrémní odlišností profilu v dotazníku EDONE,
- e) o srovnávací analýze deviačního skóre profilu jednotlivců v dotazníku EDONE a v dotazníku ICL.

Možnosti psychodiagnostiky dětí s komunikačnou insuficienciou

Katarína Zborteková

VÚDPaP, Bratislava, Slovensko (zbortekova1@post.sk)

V příspěvku prezentujeme naše zkušenosti s diagnostikou kognitivních schopností, intelektu a osobnosti dětí s poruchami řečového vývinu (nejmä v dôsledku poškodenia sluchu) od predškolského obdobia až po adolescenciu. Voľba diagnostických metód sa spája s viacerými problémami. Ešte komplikovanejšia situácia je u dospelých. V dôsledku oneskoreného a retardovaného vývinu reči dochádza k viacerým sekundárnym zmenám v kognitívnej a sociálno-emocionálnej oblasti. Výskumy odborníkov potvrdzujú 2 až 3 násobne vyšší výskyt psychických ochorení a porúch správania v tejto vzorke populácie. Objektívnosť diagnostických postupov je aktuálnym predmetom viacerých odborných polemik.

Slovenská verzia inteligenčného testu WISC III.

Beáta Tomčániová-Sedlačková

VÚDPaP, Bratislava, Slovensko (vudpap@nexta.sk)

V súčasnosti na Slovensku prebieha adaptácia inteligenčného testu WISC III., vzhľadom na to, že doteraz sa používajú normy americké. Príspevok bude zameraný na prezentáciu prvých výsledkov z predvýskumu.

Aplikace psychodiagnostické metody na populaci se zrakovým postižením

Tereza Kimplová-Laryšová

PedF Ostravské univerzity (terezalarysova@osu.cz)

Příspěvek pojednává o výsledcích části výzkumu diplomové práce autorky v roce 2001–2003, který se týkal aplikace psychodiagnostické metody (osobnostního dotazníku EPQ-r) na populaci se zrakovým postižením a hledáním vhodných využitelných forem této metody. Hypotézy, že lidé se zrakovým postižením budou skórovat ve škále neuroticismu více, než lidé bez zrakového postižení a lidé se zbytky zraku budou více skórovat ve škále neuroticismu, než lidé s úplnou ztrátou zraku, které autorka formulovala na základě dosud

známých teoretických východisek, se nepotvrdily. Zajímavé výsledky však vyšly v případě statisticky významného rozdílu ve škálách psychoticismu a lži-škály. Jednak se neliší muži od žen a jednak mají obě skupiny statisticky významně vyšší skóre než jsou hodnoty pro „běžnou“ populaci. V kontrolní skupině (studenti) však tyto výsledky vycházejí zcela dle genderových stereotypů a dosavadních norem Eysenckova dotazníku (jak je známo, muži by měli mít vyšší skóre psychoticismu a nižší hodnoty v L-škále než ženy). Nejvhodnější variantu podob dotazníků nebylo možno jednoznačně určit. Klienti oceňovali zejména možnost výběru (elektronická podoba, Braillovo písmo, audio-forma aj.)

Diferenciálna diagnostika detí zo sociálne znevýhodneného prostredia

Vlado Dočkal, Eva Farkašová, Božena Kunderátová, Magdaléna Špotáková
VÚDPaP, Bratislava, Slovensko (xvudpapc@savba.sk)

Jednou z úloh projektu Phare pod názvom Reintegrácia rómskych žiakov zo špeciálnych škôl do štandardných základných škôl bolo vytvoriť diferenciálno-diagnostickú metodiku na posúdenie toho, či sú nedostatočné výkony rómskych detí v psychologických testoch a následne v škole zapríčinené mentálnou retardáciou, alebo majú pôvod skôr v sociálnych podmienkach, v ktorých tieto deti vyrastajú. Autori navrhli a vyskúšali 161 rôznych úloh pre 6-11 ročné deti, z ktorých do konečnej verzie testu RR screening vybrali 19 úloh združených do štyroch subtestov. Test zohľadňuje kultúrne špecifiká a odlišné sociálne skúsenosti detí z rómskych osád, možno ho však použiť aj na vyšetrenie iných výrazne sociálne hendikepovaných detí. Napriek stručnosti má uspokojivé psychometrické parametre. Neumožňuje diagnostikovať mentálnu retardáciu, ale vie ju u detí mladšieho školského veku spoľahlivo vylúčiť. Deti, ktoré v ňom obstoja, by nemali byť vzdelávané podľa redukovaných osnov špeciálnej základnej školy, ale mala by sa im poskytnúť šanca získať regulárne školské vzdelanie.

Meranie inteligencie u detí zo sociálne znevýhodneného prostredia

Bronislava Kunderátová, Magdaléna Špotáková
VÚDPaP, Bratislava, Slovensko

Prvým krokom pri reintegrácii sociálne znevýhodnených detí zo špeciálnych základných škôl do bežných základných škôl je stanovenie ich mentálnej úrovne. V súčasnosti používané metódy merania inteligencie však neodrážajú inteligenciu v jej rozmanitých prejavoch a v žiadnom prípade ich nemôžeme považovať za kultúrne férové.

10. Zapojení českých psychologů v Evropě

Ke spolupráci psychologů ČR s profesními organizacemi v Evropě a jejich participaci na některých kongresech

Miloslav Šolc
CAPA, a.s., Praha (miloslav.solc@capa-praha.cz)

Základní informace o Evropské federaci psychologických asociací - EFPA. Přijetí Unie psychologických asociací ČR za řádného člena. Stálé komise a výbory expertů EFPA (Standing Committees, Task Forces). Významné psychologické kongresy. Související aktivity připravované na území ČR.

Standing Committee on Ethics EFPA

Hana Junová
Praha (hana.junova@seznam.cz)

EFPA byla založena v r. 1981 dvanácti národními psychologickými asociacemi. V r. 2000 už sdružovala 31 národních asociací s 130.000 členy. Její etická komise má za úkol vytvářet podklady, podle kterých by si své základní dokumenty vytvářely národní etické psychologické komise.

Nejzávažnějším podkladem je etický *metakodex*, který byl před deseti lety schválen a začal být používán. Dalšími materiály jsou: *Doporučení postupů pro projednávání stížností klientů na neetické chování psychologů*, *Doporučení pro etickou práci u soudních znalců a forenzních psychologů* a *Psychologové, etika a nepřímá (elektronická) média*. V současné době se začíná připravovat text o etických zásadách při vystupování psychologů na veřejnosti (ve sdělovacích prostředcích), do budoucna se plánuje vytváření podkladů pro řešení všech aktuálních etických problémů, se kterými se budou psychologové setkávat.

Standing Committee on Tests and Testing EFPA

Daniel Kožený
KMPG, Praha

Tato komise úzce spolupracuje s Evropskou asociací psychologů práce a organizace, společně jsou připravovány materiály pro psychology v Evropě, kteří používají ve své práci psychodiagnostické testy. V současné době jsou jimi např. *Evropské standardy užívání testů*.

Dalšími diskutovanými materiály byly *Příručka hodnocení kvalifikace pro práci s testy Level A a Level B v rámci profesního testování* ve Spojeném Království a *Zpráva spojené EFPA-EAWOP evropské pracovní skupiny pro vývoj evropských standardů kvalifikace pro užívání testů v rámci psychologie práce a organizace*.

V letech 2002–2004 proběhly dva významné projekty na celoevropské úrovni:

1. „EFPA Research on Test Using in Czech Republic“. Tento příspěvek prezentoval výsledky průzkumu v užívání psychologických testů v České republice.
2. „Projekt koordinace a sjednocení pravidel pro vydávání a užívání testů v Evropě“.

Standing Committee on Scientific Affairs EFPA

Ivo Čermák
Psychologický ústav AVČR, Brno (cermak@psu.cas.cz)

Stálý výbor pro vědecké záležitosti vznikl v roce 2001 z iniciativy několika renomovaných evropských psychologů, kterým připadaly otázky vědy v činnosti evropských psychologických sdruženích opomíjené. Místo původně zamýšlené asociace pro psychologické vědy (v analogii s International Union of Psychological Sciences – IUPsyS) byl ustanoven Standing Committee on Scientific Affairs jako součást EFPA. Příspěvek je zaměřen na činnost vědeckého výboru od jeho založení až do současnosti.

Task Force on Traffic Psychology EFPA

Martin Kořán
Nemocnice Na Homolce, Praha (martin.koran@homolka.cz)

Pracovní skupina pro dopravní psychologii byla ustavena v EFPA v roce 1994. V současné době ji tvoří devět dopravních psychologů z různých evropských zemí. Příspěvek pojednává o aktuálních směrech a úlohách dopravní psychologie.

Task Force on Crisis and Disaster Psychology EFPA

Jana Malíková

OPS Ope, Ministerstvo vnitra ČR

Pracovní skupina se schází dvakrát ročně a intenzivně pracuje na několika bodech:

1. zavedení specializace psychologie krizí a neštěstí do pregraduální výuky
2. rozpracovávání standardů pro tuto oblast
3. vybudování sítě kontaktů (Network) spojující odborníky-specialisty z různých evropských zemí
4. příprava zprávy pro Radu Evropy

Skupina připravila program sympozia v rámci 9. evropského psychologického kongresu v Granadě (červenec 2005), kde byl vyhrazen jeden den pro oblast psychologické pomoci obětem katastrof a neštěstí.

Task Force on GeroPsychology EFPA

Eva Jarolímová

Česká alzheimerská společnost, Praha

Příspěvek stručně pojednává o psychologii v gerontologické oblasti. Dále přináší informace o výsledcích dotazníkového šetření z roku 2004 zaměřeného na gerontopsychologický výzkum, vzdělávání a praxi ve všech zemích EU, taktéž o provedené tematické rešerši. Na Evropském psychologickém kongresu v Granadě (červenec 2005) bude skupina prezentovat svou dosavadní činnost.

Rejstřík autorů

Bakalář, Petr
Baumgartner, František
Blatný, Marek
Blížkovská-Dosedlová, Jaroslava
Bratská, Mária
Brzkovská, Jana
Břicháček, Václav
Cagaš, Petr
Čavojová, Vladimíra
Čechová, Daniela
Čermák, Ivo
Čmáriková, Alexandra
Danišková, Klaudia
Diešková, Viera
Dijk van, Jitse P.
Dittrichová, Jaroslava
Dočkal, Vladimír
Farkašová, Eva
Fedáková, Denisa
Fifková, Hana
Frankovský, Miroslav
Gereková, Eva
Gillernová, Ilona
Gregussová, Monika
Hamranová, Anežka
Heller, Daniel
Hrozenská, Martina
Hřebíčková, Martina
Hříbková, Lenka
Humpolíček, Pavel

Huptych, Miroslav
Hušvétyová, Janka
Hyřha, Pavel
Chalupa, Bohumír
Chamoutová, Hana
Chamoutová, Kateřina
Janošová, Pavlína
Jarolímová, Eva
Jeleňová, Iveta
Jelínek, Martin
Junová, Hana
Kazda, Luděk
Kimplová-Laryšová, Tereza
Klimusová, Helena
Kmeř, Martin
Kolman, Luděk
Koluchová, Jarmila
Kopányiová, Alena
Kopasová, Dorota
Kopčanová, Dagmar
Kordačová, Jana
Kořán, Martin
Koubeková, Eva
Kováčová, Erika
Kožený, Daniel
Krásová, Petra
Kročanová, Lubica
Krutilová, Dagmar
Kundrátová, Bronislava
Lajčiaková, Petra
Lhotová, Marie
Ludrovská, Katarina
Lupták, David
Malíková, Jana
Masaryk, Radomír
Medved'ová, Luba
Mertin, Václav
Michálek, Pavel
Miovská, Lenka
Miovský, Michal
Mlčák, Zdeněk
Morvayová, Daniela

Nagyová, Iveta
Nedbálková, Kateřina
Ondrušková, Elena
Paulík, Karel
Pavelková, Isabella
Pazderová, Libuše
Petrjánošová, Magda
Pilárik, Lubor
Plevková, Ivona
Polášková, Eva
Poledňová, Ivana
Poněšický, Jan
Popelková, Marta
Procházková, Jana
Roušarová, Zdeňka
Řehan, Vladimír
Řičan, Pavel
Sarmány-Schuller, Ivan
Sedlák, Jiří
Slobodník, Roman
Smiková, Eva
Sobotková, Daniela
Sobotková, Irena
Soyková, Vivienne
Stackeová, Daniela
Stránská, Zdenka
Svoboda, Mojmír
Szobiová, Eva
Šalomová, Jaroslava
Šedá, Eva
Šestáková, Blanka
Škorvagová, Eva
Šléšková, Mária
Šolc, Miloslav
Špotáková, Magdaléna
Šramová, Blandína
Štech, Stanislav
Štěrbová, Dana
Štětovská, Iva
Švancara, Josef
Švihelová, Dagmar
Tomčániová-Sedlačková, Beáta

Turan, Vesna
Turbová, Jarmila
Vančura, Jan
Vasil'ová, Katarína
Vendelová, Natália
Vybíral, Zbyněk
Začková, Marta
Zborteková, Katarína
Žáčková, Hana

ACTA
UNIVERSITATIS PALACKIANAE OLOMUCENSIS
FACULTAS PHILOSOPHICA
PSYCHOLOGICA 35 - SUPPLEMENTUM

PSYCHOLOGICKÉ DNY 2004
„Svět žen a svět mužů. Polarita a vzájemné obohacování.“

SBORNÍK Z KONFERENCE
PSYCHOLOGICKÉ DNY OLOMOUC 2004

Výkonná redaktorka: Bc. Jindřiška Kotrlová
Odborná redaktorka: doc. PhDr. Alena Plháková, CSc.
Odpovědná redaktorka: Mgr. Jana Kreiselová
Technická redaktorka: RNDr. Miroslava Kouřilová
Editoři: PhDr. Daniel Heller, PhDr. Jana Procházková, doc. PhDr. Irena Sobotková

Vydala Filozofická fakulta UP v Olomouci ve spolupráci
s Českomoravskou psychologickou společností
Jazykovou korekturu zajistili editoři

1. vydání

Náklad: 300 ks

ISBN 80-244-1059-1